

คู่มือ

เสริมสร้างการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ

กองบัญชาการการศึกษา

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๙ บัญญัติว่ามาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภทให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมที่กำหนดขึ้น และพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๗๗ บัญญัติให้ข้าราชการตำรวจต้องถือและปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี และจรรยาบรรณของตำรวจตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.และต้องรักษานियตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้โดยเคร่งครัด โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังที่กล่าวมานี้ และการที่ตำรวจ ต้องเป็นที่พึ่งสำคัญของประชาชน ในด้านอำนวยความสะดวก และยุติธรรม ข้าราชการตำรวจ จึงต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นตำรวจของประชาชนอย่างแท้จริง คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ จึงได้ออกกฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ เป็นต้นมา โดยได้กำหนดให้ใช้ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจท้ายกฎ ก.ตร.นี้เป็นกรอบแห่งการประพฤติปฏิบัติของข้าราชการตำรวจ ต่อมาได้ออกกฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๓ แก้ไขปรับปรุง กฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของกฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ จึงได้มีนโยบายให้กองบัญชาการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์ส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาคุณธรรม ของข้าราชการตำรวจ จัดทำคู่มือเสริมสร้างการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ข้าราชการตำรวจ

๑. มีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการปฏิบัติงานด้วยหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ

๒. ตระหนักถึงปัญหาเชิงจริยธรรมและเข้าใจหลักพฤติกรรมศาสตร์เชิงจริยธรรม จารีต ประเพณี วัฒนธรรมของคนในชาติ

๓. มีความสำนึกในความถูกต้องและชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ รับผิดชอบต่อประชาชนมีจิตสาธารณะ เสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

๔. ยึดมั่นในสถาบันชาติ เชิดชูศาสนาและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ ภายใต้อำนาจปกครองระบอบประชาธิปไตย

๕. ร่วมมือร่วมใจกันนำคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ ไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ให้นำหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาตินำไปถ่ายทอด หรือสอดแทรกในการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจประจำสัปดาห์ หรือการฝึกอบรมในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสมต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ จริยธรรมของตำรวจ	๑
๑.๑ ความหมายจริยธรรม	๑
๑.๒ ส่วนประกอบของจริยธรรม ๓ ประการ	๒
๑.๓ ขอบข่ายของจริยธรรม	๒
๑.๔ คุณค่าของการประพฤติตนเป็นตำรวจที่มีจริยธรรม	๓
๑.๕ แนวทางปฏิบัติเพื่อให้มีจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ	๔
๑.๖ จริยธรรมของตำรวจตามที่ ก.ตร.กำหนด	๖
๑.๗ จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่	๑๑
๑.๘ จริยธรรมที่ควรเสริมสร้าง	๑๗
บทที่ ๒ จรรยาบรรณของตำรวจ	๒๒
๒.๑ ความหมายของจรรยาบรรณ	๒๒
๒.๒ ความสำคัญของจรรยาบรรณ	๒๒
๒.๓ จรรยาบรรณของตำรวจ	๒๓
บทที่ ๓ มาตรฐาน คุณธรรม และอุดมคติของตำรวจ	๒๗
๓.๑ ความหมายของคุณธรรม	๒๗
๓.๒ แนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาให้เป็นตำรวจที่มีคุณธรรม	๓๑
๓.๓ แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ที่สัมพันธ์กับประชาชนอย่างมี คุณธรรม	๓๖
บทที่ ๔ การพัฒนาคนและการบังคับตน	๓๙
- เป้าหมายของการพัฒนาคน	
๔.๑ การบังคับตน	๔๐
๔.๒ ยกตน	๔๐
๔.๓ เห็นแก่ตน	๔๑

๔.๔	อวดตน	๔๑
๔.๕	ทะนงตน	๔๒
๔.๖	ถือตน	๔๒
๔.๗	ลืมนตน	๔๒
๔.๘	ปล่อยตน	๔๓
๔.๙	ขายตน	๔๓
๔.๑๐	เหยียดตน	๔๔
๔.๑๑	คู้มครองตน	๔๕
๔.๑๒	รักษาตน	๔๕
๔.๑๓	สอนตน	๔๖
๔.๑๔	ฝึกตน	๔๖
๔.๑๕	ตั้งตน	๔๗
๔.๑๖	รู้จักตน	๔๗
๔.๑๗	ไม่เห็นแก่ตน	๔๗
๔.๑๘	ชนะตน	๔๘
๔.๑๙	โจทก์ตน	๔๙
๔.๒๐	พิพากษาตน	๔๙
๔.๒๑	สงวนตน	๕๐
๔.๒๒	วางตน	๕๐
๔.๒๓	ถ่อมตน	๕๑
๔.๒๔	สร้างตน	๕๑

บทที่ ๕ พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม ๕๓

๕.๑	จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคนและสังคม	๕๓
๕.๒	ประโยชน์หรือคุณค่าที่เป็นจุดหมายของชีวิต	๕๕

	หน้า
๕.๓ หลักการของการศึกษา	๕๗
๕.๓.๑ คีล	๕๘
๕.๓.๒ สมาธิ	๖๒
๕.๓.๓ ปัญญา	๖๖
๕.๔ กิจกรรมที่เกื้อหนุนกระบวนการของการศึกษา	๖๘
๕.๔.๑ ทาน	๖๘
๕.๔.๒ คีล	๖๙
๕.๔.๓ ภาวนา	๗๑

ภาคผนวก

- กฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณ ของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑	๗๔
- กฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณ ของตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๓	๗๙
- ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณ ของพนักงานสอบสวน พ.ศ.๒๕๔๔	๙๕

บทที่ ๑

จริยธรรมของตำรวจ

จริยธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มีความเกี่ยวข้องกับ จริยศาสตร์ในทางปฏิบัติ จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าความ ประพฤติ การกระทำของมนุษย์ จุดมุ่งหมายของชีวิตมนุษย์ สังคมไทยเป็นสังคม ที่มีพุทธศาสนาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต ปรัชญาชีวิตคนไทยวัฒนธรรม ประเพณี จริยธรรม ล้วนสืบเนื่องมาจากปรัชญาของพุทธศาสนา การมีความรู้ ความ เข้าใจเรื่องจริยธรรม ย่อมก่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติตนที่เหมาะสม เข้าใจ ทัศนคติและรูปแบบการปฏิบัติตน เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการ ปฏิบัติหน้าที่

๑.๑ ความหมายของจริยธรรม

พระราชวรมณี อธิบายว่า จริยธรรมหมายถึงสิ่งที่ทำได้ในทางวินัย จน เกิดความเคยชินมีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ จึงต้องอาศัยปัญญา ปัญญาอาจ เกิดจากความศรัทธาเชื่อถือผู้อื่นในทางพุทธศาสนาสอนว่า จริยธรรม คือการนำ ความรู้ความจริง หรือกฎธรรมชาติ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ที่ดีงาม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ได้อธิบายความ หมายของจริยธรรมว่า ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

ดร. กระทบทรวงธรรมชาติ อธิบายว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรม หรือ หลักความประพฤติที่ควรแก่การยึดถือ และปฏิบัติตาม

รองศาสตราจารย์ แสง จันทร์งาม อธิบายว่า คำว่า “จริยธรรม” แยก ออกได้เป็น ๒ คำ คือ “จริย” แปลว่า “ความประพฤติ” และ “ธรรม” หมายถึง คุณภาพของจิตใจของแต่ละคน เมื่อเอาคำทั้ง ๒ มารวมกันเข้าเป็นคำ

“จริยธรรม” จึงหมายถึงคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน

ดร. สาโรช บัวศรี อธิบายว่า จริยธรรม คือ แนวทางในการประพฤติตน เพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม

ดร. ก่อ สวัสดิ์พานิชย์ อธิบายว่า จริยธรรม คือประมวลความ ประพฤติ และความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม

๑.๒ ส่วนประกอบของจริยธรรม

ความเป็นผู้มีจริยธรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้จากส่วนประกอบ ๓ ประการ คือ

๑.๒.๑ ด้านความรู้ คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด

๑.๒.๒ ด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความพอใจ ศรัทธาเลื่อมใส เกิดความนิยมยินดียอมรับเพื่อนำมาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ

๑.๒.๓ ด้านพฤติกรรมแสดงออก คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคล ตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ โดยมีอิทธิพลหรือ สถานการณ์ร่วมเร้า

การได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดความรู้ ได้เห็นแบบอย่างของจริยธรรม มีการฝึกฝนปฏิบัติสม่ำเสมอ จนเป็นความเคยชินที่ดีงาม เรียกว่า คุณธรรม

๑.๓ ขอบข่ายของจริยธรรม

๑. จริยธรรม ความหมายกว้าง ๆ คือ กฎเกณฑ์ของความประพฤติที่มนุษย์ควรประพฤติให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้มีเหตุผล มีความคิด และสติปัญญา ได้แก่ สัตว์ประเสริฐผู้มีปรีชาญาณคือ บ่อเกิดของสำนึกทาง จริยธรรม

๒. จรรยา หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติในหมู่คณะ เช่น จรรยาครู จรรยาตำรวจ ฯลฯ

๓. จรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพ การงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก

๔. ศิลธรรม หมายถึง ความประพฤติ ความประพฤติชอบ ส่วนใหญ่ ใช้ในความหมายทาง ศาสนาคือ ปฏิบัติตามหลักศีลและธรรม

๕. คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จ โดยหวังประโยชน์ส่วนตนเป็นคุณธรรม คุณธรรม คือ จริยธรรมที่ฝึกจนเป็นนิสัย เช่น ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน เสียสละ รับผิดชอบ ฯลฯ

๖. มโนธรรม หมายถึง ความรู้ผิดชอบชั่วดี ความรู้สึกว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำเชื่อกันว่ามนุษย์ทุกคนมีมโนธรรมเนื่องจากบางขณะเราเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจระหว่างความรู้สึกต้องการทำสิ่งหนึ่ง และรู้ว่าควรทำอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ต้องการไปแข่งรถมอเตอร์ไซด์กับเพื่อนแต่เตือนใจตนเองว่าไม่สามารถกระทำ เพราะมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านอื่นจนไม่มีเวลาว่าง

๗. มารยาท หมายถึง กิริยา วาจา ที่สังคมกำหนดไว้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันไป

๑.๔ คุณค่าของการประพฤติตนเป็นตำรวจที่มีจริยธรรม

ตำรวจเป็นข้าราชการที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด เป็นป्राการด่านแรกของรัฐบาลในการรับใช้ประชาชน ทางด้านประชาชนเมื่อมีเหตุเดือดร้อน ย่อมนึกถึงที่พึ่งคือตำรวจก่อนผู้อื่น ตำรวจจึงต้องพร้อมและทำตัวให้เป็นตำรวจที่ดี เป็นที่พึ่งของประชาชนสมกับคำกล่าวที่ว่า “เราอยู่ไหนประชาชนอุ่นใจทั่วกัน” ตรงกันข้ามตำรวจที่ไม่ดีย่อมไม่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ดังนั้นหากตำรวจประพฤติตนเป็นคนดี มีจริยธรรมแล้ว นอกจากจะเป็นประโยชน์ให้ตนเอง พันทุข์ มีความสุขแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและประชาชนอีกด้วย

อาจกล่าวได้ว่าการที่ตำรวจประพฤติตนเป็นคนดีมีจริยธรรม มีคุณค่า และประโยชน์ดังต่อไปนี้คือ

๑. เป็นประโยชน์ต่อตัวตำรวจเองและครอบครัว เช่น ถ้าหากตำรวจเลิกละอบายมุขได้ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่คบมิตรชั่วอันจะพาให้ตัวพลอยประพฤติชั่วไปด้วยแล้ว เงินรายได้ก็จะพอใช้ไม่เดือดร้อน ครอบครัวมีความสุข เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ครอบครัวและผู้อื่นอีกด้วย

๒. เป็นประโยชน์ต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการที่ทำให้ภาพพจน์ หรือภาพลักษณ์ของตำรวจดีขึ้น เป็นที่พอใจของประชาชน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ตำรวจผู้อื่น

๓. เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานของตำรวจ เพราะนอกจากเป็นการทำให้ตนเองไม่มีปัญหาอันอาจเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่การงานแล้ว ผู้มีจริยธรรมย่อมเป็นผู้มีความขยันขันแข็ง เสียสละและสามัคคี อันเกิดมาจากความไม่เห็นแก่ตัว อันจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย

๔. ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน เพราะเมื่อตำรวจทำตนเป็นคนดี มีจริยธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์ ช่วยเหลือประชาชน เป็นต้น ย่อมเป็นที่รักใคร่ ยกย่องมีเกียรติยศ ศักดิ์ศรีประชาชนย่อมมีความศรัทธาเลื่อมใส และมีความเชื่อมั่นในการทำงานของตำรวจ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการทำงานของตำรวจ เช่น ให้ข่าวคนร้ายไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย ยินดีเป็นพยานให้ตำรวจ เป็นต้น การกระทำผิดกฎหมายจะลดน้อยลง ประชาชนก็มีความสุข

ประเมินได้ว่า โอกาสที่ตำรวจจะสร้างภาพพจน์ที่ดีได้นั้น ทำได้โดยง่าย ด้วยความตั้งใจเพราะประชาชนมีศรัทธาและความนิยมเป็นพื้นฐาน

๑.๕ แนวทางปฏิบัติเพื่อให้มีจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ

คณะอนุกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานตำรวจ ด้าน

การประชาสัมพันธ์และการเสริมสร้างภาพพจน์ได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติตนสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. ตำรวจจะต้องไม่ทุจริตต่อหน้าที่ด้วยประการทั้งปวง เช่น รับเงินจากผู้กระทำผิดหรือเรียกร้อง หรือรับเงินในการให้บริการแก่ประชาชน ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ

๒. ตำรวจจะต้องไม่เป็นผู้ที่กระทำผิดกฎหมายเสียเอง หรือให้ความร่วมมือ หรือสนับสนุนผู้กระทำผิด เช่น การค้ายาเสพติด ปล้นทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ มั่วสุมเล่นการพนัน คุมบ่อนคุมช่องกระทำผิดกฎหมายจรรยาบรรณไม่สามารถครองสติได้ เป็นต้น

๓. ไม่ใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตของกฎหมาย หรือใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ในเชิงกดขี่ข่มเหงประชาชน เช่น วิสามัญฆาตกรรมเกินกว่าเหตุ การซ้อมผู้ต้องหา การแก้งักจับด้วยเรื่องส่วนตัว หรือเพราะบันดาลโทสะ หรือใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตเพราะหวังผลงาน หรือความดีความชอบ เป็นต้น

๔. ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพต่อประชาชน ไม่ใช้กิริยาวาจาที่ไม่สมควร เช่น แสดงกิริยาเบ่งกับประชาชน พุดจาหยาบค้าย ดุถูกประชาชน หรือใช้วาจาที่ไม่สมควร

๕. ให้การต้อนรับแก่ประชาชนด้วยความเต็มอกเต็มใจ กระตือรือร้น และอ่อนน้อมถ่อมตน และให้บริการแก่ประชาชนด้วยความกระตือรือร้นไม่เกียจคร้าน

๖. ปรับปรุงความรู้ความสามารถและสมรรถภาพในการทำงานอยู่เสมอ

๗. หมั่นตรวจสอบและพัฒนาจิตใจตนเองอยู่เสมอ เช่น หาโอกาสไปวัด ฟังธรรมเทศนาพบปะสมณะที่ดีและน้อมนำธรรมะมาฝึกฝนปฏิบัติ

๘. ฝึกตนให้เป็นผู้มีก้น้อย สันโดษ พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ใช้จ่ายแต่สิ่งทีจำเป็นไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยไปตามสังคม

๙. พัฒนาความคิดให้เห็นว่าข้าราชการเป็นผู้รับใช้ประชาชน ขจัด

ความคิด ที่เห็นว่าข้าราชการเป็นขุนนางเจ้าขุนมูลนาย หรือผู้ปกครองประชาชน

๑๐. พัฒนาคำคิดประชาธิปไตย ประชาชนมีความเป็นไทในการปกครองตนเอง ขจัดความคิดเผด็จการในจิตใจ

๑๑. พัฒนาคณะเองให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยจากจิตสำนึกของตำรวจเอง มิใช่จากถูกบังคับเท่านั้น

๑.๖ จริยธรรมของตำรวจตามที่ ก.ตร.กำหนด

มาตรฐานทางจริยธรรมของตำรวจ ก.ตร. ได้กำหนดไว้ในประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๓ ท้าย กฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๗ - ข้อ ๑๕ ดังนี้

ข้อ ๗ ข้าราชการตำรวจต้องเคารพ ศรัทธา และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) จงรักภักดีและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ พระราชินี และพระราชทายาท และไม่ยอมให้ผู้ใดล่วงละเมิด

(๒) สนับสนุนการเมืองประชาธิปไตยด้วยศรัทธา มีความเป็นกลางทางการเมืองไม่เป็นผู้บริหารหรือกรรมการพรรคการเมือง และไม่กระทำการใดๆ อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

ข้อ ๘ ข้าราชการตำรวจต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมายอื่นโดยเคร่งครัด โดยไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อ ๙ ข้าราชการตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการ

ประชาชน ชุมชน และประเทศชาติเป็นสำคัญซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว กระตือรือร้น รอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรม

(๒) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร เสียสละใช้ ปรากฏานไหวพริบก้ำหาญและอดทน

(๓) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ความเต็มใจ ไม่ละทิ้งหน้าที่ ไม่หลีกเลี่ยงหรือปิดความรับผิดชอบ

(๔) ดูแลรักษาและใช้ทรัพย์สินของทางราชการอย่างประหยัดคุ้มค่า โดยระมัดระวังมิให้เสียหายหรือสิ้นเปลืองเยี่ยงวิญญูชนจะพึงปฏิบัติต่อทรัพย์สิน ของตนเอง

(๕) รักษาความลับของทางราชการ และความลับที่ได้มาจากการ ปฏิบัติหน้าที่ หรือจากประชาชนผู้มาติดต่อราชการ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยเพื่อ ประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม หรือการตรวจสอบตามที่กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ กำหนด

ข้อ ๑๐ ข้าราชการตำรวจต้องมีจิตสำนึกของความเป็นผู้พิทักษ์ สันติราษฎร์เพื่อให้ประชาชนศรัทธาและเชื่อมั่น ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

(๑) มีท่าทีเป็นมิตร มีมนุษยสัมพันธ์อันดี และมีความสุภาพอ่อนโยน ต่อประชาชนผู้รับบริการ รวมทั้งให้บริการประชาชนด้วยความเต็มใจ รวดเร็ว และไม่เลือกปฏิบัติ

(๒) ปฏิบัติตนให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชน ไม่เบียดเบียน ไม่แสดงกิริยา หรือท่าทางไม่สุภาพหรือไม่ให้เกียรติ รวมทั้งไม่ใช้ถ้อยคำ กิริยา หรือท่าทาง ที่มีลักษณะหยาบคาย ดูหมิ่นหรือเหยียดหยามประชาชน

(๓) เอื้อเฟื้อ สงเคราะห์ และช่วยเหลือประชาชนเมื่ออยู่ในฐานะที่ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ หรือประสบเคราะห์จากอุบัติเหตุ การละเมิด

กฎหมาย หรือภัยอื่น ๆ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำผิดกฎหมายหรือไม่

(๔) ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างเคร่งครัด การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนที่ร้องขอ ต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็ว ไม่ถ่วงเวลาให้เนิ่นช้า และไม่ให้ข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จแก่ประชาชน

ข้อ ๑๑ ข้าราชการตำรวจต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตและยึดมั่นในศีลธรรม โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ไม่ใช่ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ หรือไม่ยอมให้ผู้อื่นใช้ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ของตน แสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น

(๒) ไม่ใช่ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ หรือไม่ยอมให้ผู้อื่นใช้ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ของตน ไปในทางจงใจหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การใช้ดุลพินิจ หรือการกระทำของข้าราชการตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น อันเป็นผลให้การตัดสินใจ การใช้ดุลพินิจ หรือการกระทำของผู้นั้น สูญเสียความเที่ยงธรรมและยุติธรรม

(๓) ไม่รับของขวัญนอกเหนือจากโอกาสและกาลตามประเพณีนิยม และของขวัญนั้นต้องมีมูลค่าตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประกาศกำหนด เว้นแต่ญาติซึ่งให้โดยเสน่หาตามจำนวนที่เหมาะสมตามฐานานุรูป หรือการให้โดยธรรมจรรยา

(๔) ไม่ใช่เวลาราชการหรือทรัพย์สินของราชการเพื่อธุรกิจหรือประโยชน์ส่วนตน

(๕) ไม่ประกอบอาชีพเสริมซึ่งมีลักษณะเป็นผลประโยชน์ทับซ้อน หรือเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวม

(๖) ดำรงชีวิตส่วนตัวไม่ให้เกิดมลทินมัวหมองต่อตำแหน่งหน้าที่ ไม่ทำผิดกฎหมายแม้เห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่หมกมุ่นในอบายมุขทั้งหลาย ไม่ฟุ้งเฟ้อ หลอกลวง และใช้จ่ายประหยัดตามฐานะแห่งตน

ข้อ ๑๒ ข้าราชการตำรวจต้องภาคภูมิใจในวิชาชีพ กล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เพื่อเกียรติศักดิ์และศักดิ์ศรีของความเป็นตำรวจ ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาตามครรลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(๒) ไม่สั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติกรณในสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือขัดต่อคุณธรรมและศีลธรรม

(๓) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ตนรู้หรือควรจะรู้ว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในการนี้ให้ทักท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้บังคับบัญชาผู้สั่ง

(๔) ไม่เลียงกฎหมาย ใช้หรือแนะนำให้ใช้ช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือทำให้สูญเสียความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม

ข้อ ๑๓ ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชา ข้าราชการตำรวจต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชา

(๒) หมั่นอบรมให้ผู้ใต้บังคับบัญชายึดถือปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณ ว่ากล่าวตักเตือนด้วยจิตเมตตา และให้ความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่

(๓) ปกครองบังคับบัญชาด้วยหลักการและเหตุผลที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมยอมรับฟังความคิดเห็น และไม่ฝักใฝ่ความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

(๔) ใช้หลักคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนอย่างเคร่งครัด และปราศจากความลำเอียง

ข้อ ๑๔ ในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ข้าราชการตำรวจต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

(๑) เคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๒) รักษาวินัยและความสามัคคีในหมู่คณะ

(๓) ปฏิบัติต่อผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานด้วยความสุภาพมีน้ำใจ รักใคร่สมานฉันท์ และมีมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน

(๔) อุทิศตนเอง ไม่หลีกเลี่ยงหรือเกี่ยงงาน ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติหน้าที่โดยยึดความสำเร็จของงานและชื่อเสียงของหน่วยเป็นที่ตั้ง

ข้อ ๑๕ ข้าราชการตำรวจต้องปฏิบัติตามค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด ดังนี้

(๑) การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม

(๒) การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ

(๓) การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

(๔) การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม และถูกกฎหมาย

(๕) การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือกปฏิบัติ

(๖) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

(๗) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้

(๘) การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๙) การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์การ

๑.๗ จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

ทรัพยากรมนุษย์ ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของประเทศชาติ กำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็เช่นกัน ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เราจะเพิ่มจำนวนคนมากขึ้นสักเท่าใดก็ตามแต่ถ้าเป็นกำลังพลที่บกพร่องไร้คุณภาพ หรือเป็นกำลังพลเสื่อมแล้ว นอกจากจะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้แล้ว กำลังพลเหล่านั้นยังเป็นกำลังพลที่สร้างปัญหาให้กับหน่วยงาน และสร้างเงื่อนงำที่ไม่ดีให้กับสังคมอีกด้วย

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาข้าราชการตำรวจของเราให้มีประสิทธิภาพ มีความสามารถ มีความรอบรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรม ให้สมกับการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง

๑.๗.๑ จุดมุ่งหมายของการมีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

๑) ให้สามารถควบคุม กาย วาจา ใจ อยู่ในขอบเขตที่ตีงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นสามารถสร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้

๒) ให้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย

๓) ให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิด และวิเคราะห์ อย่างมีระบบวิธีการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๔) มีทรศนะที่ตีต่อสัมาชีพทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงานทั้งในส่วนตนและหมู่คณะ มานะ พากเพียร อดทน ประหยัด และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

๕) มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตัวเอง เคารพต่อกฎกติกาของสังคม รับผิดชอบต่อตนเองครอบครัวและสังคมตลอดจนเสริมสร้างความเสมอภาค และความเป็นธรรมในสังคม

๖) รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีและเสียสละ รู้จักการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล

๑.๗.๒ แนวทางปฏิบัติที่ข้าราชการตำรวจผู้มีจริยธรรมควรกระทำ

ตำรวจต้องมีความสำรวมกาย วาจา ใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ในทางที่ถูกต้อง ชอบด้วยหลักการและมีคุณธรรมประจำใจ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงกฎหมาย ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ จารีตประเพณี และศีลธรรมอันดีงามโดยการแสดงออกด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีงาม บางครั้งตำรวจก็ต้องปฏิบัติตนให้ดูเข้มแข็ง จริงจังเพื่อให้ได้ผลในด้านรักษาไว้ซึ่งกฎหมาย ความสงบสุขของสังคมและประชาชนโดยรวม

นอกจากนี้ จริยธรรมตำรวจช่วยส่งเสริมให้ตำรวจเป็นที่ยอมรับในสังคมทั่วไป ผู้บังคับบัญชาให้ความไว้วางใจ เพื่อนฝูง ญาติพี่น้องให้ความรักและไว้วางใจ ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อถือและยึดเป็นตัวอย่าง ตำรวจที่มีจริยธรรมที่ดีจะเห็นได้จากการที่มีกิริยาวาจาดี หรือที่เรียกว่ามีมารยาทดี การแต่งเครื่องแบบ การแสดงความเคารพ ซึ่งแสดงถึงความมีวินัย จิตใจสูง และมีจริยธรรมตำรวจในตัวบุคคลนั้น

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติตามข้อปฏิบัติสำหรับผู้มีอาชีพตำรวจเพื่อผลความสำเร็จที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบดังนี้.-

๑) การปฏิบัติตนในที่สาธารณะ

การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจไม่ว่าจะต่อผู้ใด จะต้องดำเนินไปโดยคำนึงถึงการสร้างศรัทธาและความเชื่อถือให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน ข้าราชการตำรวจทุกคนจะต้องปฏิบัติตนให้มีลักษณะสุภาพอ่อนน้อม น่าเคารพยำเกรง ดังนั้น ข้าราชการตำรวจจึงไม่อยู่ในฐานะที่ประชาชนจะดูถูกหรือเกรงกลัวเพราะประชาชนทุกคนไม่มีหน้าที่ที่ต้องมากลัวตำรวจ ตำรวจย่อมให้บริการแก่ประชาชนทันทีเมื่อเห็นสมควร หรือเมื่อได้รับการร้องขอโดยชอบ จะต้องปฏิบัติงานโดยไม่มีอคติ และยึดหน้าที่เป็นหลัก จะต้องช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรม พยายามบรรเทาสาธารณภัยไม่ปฏิเสธที่จะช่วยเหลือผู้ได้รับทุกข์ช่วยเหลือให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๒) การปฏิบัติเมื่อเข้าจับกุมหรือระงับการกระทำผิด

กฎหมาย

การแสดงถึงการอุทิศจิตใจให้แก่หน้าที่ และยืนยันเจตนารมณ์ในการรักษากฎหมายให้ถึงที่สุด ไม่ว่าจะกรณีใด ๆ เมื่อมีความจำเป็นจะต้องใช้อาวุธหรือกำลัง จะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่เหมาะสมซึ่งกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ขอบเขตอำนาจเหล่านี้จะต้องทำความเข้าใจไว้ให้ดีตลอดเวลา ว่ามีอำนาจเพียงใดและขอบเขตจำกัดแค่ไหน การปฏิบัติจะต้องแสดงออกไปโดยใช้มาตรการรุนแรงน้อยที่สุดและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

๓) การปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวน

ในฐานะข้าราชการตำรวจเป็นผู้ให้ความยุติธรรมระหว่างผู้กล่าวหาและผู้ต้องหา ข้าราชการตำรวจต้องรักษาบทบาทของการไม่อคติต่อฝ่ายใด สนใจรับฟังถ้อยแถลงการณ์กล่าวอ้าง และพยานหลักฐานที่ทั้งสองฝ่ายจะนำเสนอ อำนวยความสะดวกให้ทุกคนมีโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง ไม่

ปฏิบัติการทำนองเยาะเย้ยคูหมีนผู้ใดแม้จะเป็นผู้ที่กระทำผิดจริงพอใจที่จะใช้มาตรการทางกฎหมายเท่านั้น

ดังนั้น ข้าราชการตำรวจจะต้องหมั่นฝึกฝนตนเองให้มีจิตใจหนักแน่นไม่ฟังความข้างเดียว ไม่ด่วนสรุปหรือตัดสินใจโดยปราศจากข้อมูลและพยานหลักฐาน แต่ใช้วิจาร์ณญาณอย่างดีที่สุดประกอบการปฏิบัติหน้าที่

๔) การรับของขวัญ รางวัล หรือให้อภิสิทธิ์

ภารกิจตามหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ เป็นที่ยอมรับว่าหนักและยากเป็นงานที่ต้องควบคุมตัวเอง ต้องทำตนให้มีเกียรติและเสียสละ จึงต้องระมัดระวังอย่าให้ตกไปอยู่ในฐานะที่ประชาชนคนหนึ่งคนใดจะมาหวังสิทธิพิเศษจากข้าราชการตำรวจ เช่น การรับของขวัญของกำนัลหรือรับสิทธิพิเศษจากประชาชนไม่ว่าจะเป็นของมีค่าหรือสินน้ำใจเล็ก ๆ น้อย ๆ เพราะการกระทำเหล่านี้ อาจจะถูกมองไปในแง่ มีบุญคุณต่อกัน รักใคร่ชอบพอกัน อันอาจจะชักนำไปปฏิบัติกรนอกหน้าที่ หรือละเว้นการปฏิบัติกรตามหน้าที่

๕) การเป็นประจักษ์พยาน

ข้าราชการตำรวจทุกคนจะต้องคำนึงถึงการพิจารณาคดีและให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้บริสุทธิ์ จะต้องมีความแน่ใจกับพยานหลักฐานที่จะใช้ประกอบการพิจารณาโดยไม่มีอคติหรือมุ่งร้าย ดังนั้นข้าราชการตำรวจจะต้องไม่คำนึงถึงบุคคลด้วยฐานะทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา สังคม เศรษฐกิจ หรือฐานะอื่นใด นอกจากความเป็นคนเท่าเทียมกันเพื่อให้คำให้การของข้าราชการตำรวจเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือและมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง

ข้าราชการตำรวจจะต้องยอมเสียสละเวลาในการพัฒนาแนวความคิดความชำนาญงานเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการให้การ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดี เพราะในบางครั้งมีแต่เพียงคำให้การของข้าราชการตำรวจเท่านั้นที่จะใช้เป็นประจักษ์พยาน

๖) การปฏิบัติตนในฐานะผู้บังคับบัญชา

ข้าราชการตำรวจจะต้องเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชา ประพฤติตนเป็นตัวอย่างสามารถเป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชามีความรับผิดชอบและไม่ผลักความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีลักษณะผู้นำที่พร้อมจะนำผู้ใต้บังคับบัญชาฟันฝ่าอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ตลอดเวลา หมั่นอบรมตักเตือนให้ความรู้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ

๗) การปฏิบัติตนในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชา

ข้าราชการตำรวจจะต้องเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา รักษาระเบียบวินัยและความสามัคคีในหมู่คณะ พร้อมทั้งจะอุทิศตนให้แก่หน้าที่ราชการโดยไม่เหลียวแลถึงเกียรติยศ มีศรัทธาในหน้าที่และผู้บังคับบัญชา

๘) การปฏิบัติตนในฐานะเพื่อนร่วมงาน

ข้าราชการตำรวจจะต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สร้างความสามัคคีปรองดองในหมู่คณะ ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยยึดวัตถุประสงค์ส่วนรวมของหน่วยเป็นหลัก ไม่อิจฉาริษยาหรือสร้างปัญหา แต่ตรงกันข้ามพยายามเสริมสร้างพัฒนางานทั้งในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองและของหน่วยให้ดีขึ้น

๙) การปฏิบัติตนของข้าราชการตำรวจ

ข้าราชการตำรวจจะต้องคำนึงเสมอว่า ประชาชนมองตนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อนอกเวลาราชการหากประพฤติตนไม่สมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เคารพกฎหมาย ย่อมส่งผลกระทบต่อกลับมาสู่หน้าที่การงาน ทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวมหรือหน่วยงานทั้งหมด ประชาชนต้องการจะเห็นว่า ข้าราชการตำรวจประพฤติตนดี นำเอาเป็นตัวอย่างทั้งในและนอกหน้าที่ ประชาชนรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัดและวางตนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ พยายามสร้างครอบครัวให้ดีมีความสุขไม่หมกมุ่นในอบายมุขทั้งหลาย

เพื่อเป็นการรักษาเกียรติยศและขนบธรรมเนียมที่ดีไว้ผู้ที่เชื่อและเคารพในเกียรตินี้ ย่อมไม่ทำอะไรให้เกิดการเสื่อมเสียในทางตรงกันข้ามทุกคนจะต้องช่วยกันสร้างศรัทธาให้เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนทั้งในด้านศีลธรรม ความเข้มแข็งอดทน และการอุทิศตนต่อการทำงาน

๑๐) การเยี่ยมเยียนผู้ได้รับบาดเจ็บ

ข้าราชการตำรวจที่มีคุณธรรมและเป็นนักประชาสัมพันธ์ ย่อมจะต้องพิจารณาเห็นว่าผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการเจ็บป่วยจิตใจย่อมไม่ปกติต้องการผู้ที่มาเยี่ยมเยียนเอาใจใส่ ฉะนั้นไม่ว่าผู้ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยจากผลในทางคดีในฐานะผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา หรือบาดเจ็บจากการเกิดอุบัติเหตุชนิดต่าง ๆ เช่น ถูกรถยนต์ชน ถูกไฟไหม้ หากข้าราชการตำรวจจะได้ใช้เวลาที่ว่างจากราชการสำคัญอื่น ๆ ไปเยี่ยมเยียนและอาจมีสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปฝากก็จะทำให้เป็นที่ชื่นอกชื่นใจของผู้เจ็บป่วยและญาติมิตรของเขา เป็นทางให้ได้รับความร่วมมือในการสืบสวนสอบสวนคดีในการป้องกันอาชญากรรมและช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติ เพราะเป็นการดึงมวลชนมาเป็นฝ่ายรัฐบาล

๑๑) การปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ข้าราชการตำรวจพึงระลึกว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับข้าราชการตำรวจเป็นส่วนรวมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ฉะนั้น หากได้เริ่มประพฤติปฏิบัติกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงในละแวกหมู่บ้านที่อาศัยอยู่อย่างมีมนุษยสัมพันธ์โดยใช้กิริยา วาจา ไพเราะ นุ่มนวล ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ เมื่อเขาได้รับความเดือดร้อนหรือมีธุระจำเป็นก็ช่วยให้คำแนะนำ บอกวิธีการแก้ปัญหา หรือช่วยเป็นธุระจัดทำให้ ก็จะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดี โดยเฉพาะการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับเยาวชนและเด็ก จะทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องของเขาเกิดความพอใจรักใคร่และให้ความร่วมมือกับข้าราชการตำรวจเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ข้าราชการตำรวจเป็นส่วนรวมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๑.๘ จริยธรรมที่ควรเสริมสร้าง

คุณธรรมและจริยธรรมที่ควรเร่งเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในจิตสำนึกของตำรวจในขณะนี้คือ

๑) ความสำนึกในหน้าที่

ความสำนึกในหน้าที่และบทบาทของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ด้านกฎหมายและมนุษยธรรมควบคุมการปฏิบัติตนด้วยกาย วาจา ใจ เน้นคุณประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญโดยเริ่มที่คุณธรรมพื้นฐาน สร้างความรักความเมตตา ความปรารถนาดีเป็นที่ตั้ง เต็มใจให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบเคราะห์กรรม ให้ปลอดภัยทั้งร่างกายและทรัพย์สิน มีปฏิภาณแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ โดยรอบคอบด้วยสุจริต อด ละ เลิก โลก โกรธ หลง ก้าวร้าว พิจารณาประโยชน์ของกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติข้อห้ามที่ได้พิจารณาโดยเหมาะสมแล้ว ไม่ใช้ความรู้ความสามารถชี้ช่องหรือแนะนำให้ผู้ปฏิบัติผิดสร้างความยุ่งยากหรือเอาเปรียบต่อผู้อื่น และสังคม มุ่งสร้างความถูกต้องเป็นผลดีต่อสังคม ชุมชน ประเทศชาติ

๒) การรับใช้ช่วยเหลือผู้อื่น

การรับใช้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยบริการที่ดี โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นพฤติกรรมต่อเนื่องที่จำเป็นต้องปฏิบัติในฐานะผู้ให้บริการที่ดีด้วยจริยธรรมและคุณธรรมของตำรวจให้ความช่วยเหลือจักต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย การสร้างความสมบูรณ์ในสังคม ค่านิยมที่ดี ตำรวจต้องให้ความช่วยเหลือ ด้วยความจริงใจ เต็มความสามารถในขอบเขตที่ทำได้ มีการให้คำแนะนำ ปรีกษาเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ชี้แนะให้พิจารณาด้วยเหตุผล รู้จักเหตุที่เกิดและผลลัพธ์ ตำรวจต้องรู้จักแยกแยะ มุ่งส่งเสริมให้มีหลักธรรม ให้เห็นว่า การสร้างคุณความดีเป็นสิ่งจำเป็น ความชั่วเป็นสิ่งไร้สาระพึงละเว้น ไม่ประพฤติปฏิบัติ

๓) มารยาทของตำรวจ

มารยาทของตำรวจเป็นจริยธรรมควบคุมความประพฤติ ที่สุภาพชนที่ดีพึงปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่าง เน้นความสุภาพทางกาย วาจา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักการใช้คำพูดที่ผูกใจคนได้ ลดการขัดแย้ง สร้างความเป็นธรรมในสังคมด้วยการลดอคติ ๔ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติและภยาคติ ฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย

ตำรวจที่ดีต้องมีความเที่ยงธรรม ละอายต่อบาป ลดละ เลิก อบายมุขได้โดยสิ้นเชิง ช่วยสังคมโดยปฏิบัติเป็นแบบอย่างต่อเยาวชนผู้หลงผิด ช่วยเหลือทรัพยากรบุคคลเพื่อสร้างความเจริญแก่ประเทศชาติ

ตำรวจเป็นคนทันสมัย รู้เหตุ รู้ผล รู้ปฏิบัติทันเหตุการณ์ สมควรได้รับการฝึกปฏิบัติ

๔) ความสันโดษ

ความสันโดษ คือความยินดี ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ เมื่อคนเห็นคุณค่าของความสันโดษแล้วจะเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ตามมา การบำเพ็ญความสันโดษจึงทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยความผาสุกยินดีในการเป็นผู้ให้และยินดีต่อการได้รับ พอใจในตนเอง ใช้ความสันโดษให้เกิดวัตถุประสงค์และคุณทรัพย์ มีความตั้งใจทำการงานอย่างมุ่งมั่น ทำให้สร้างความเป็นปึกแผ่นได้ ผู้มีความสันโดษโดยแท้ย่อมมีความสุข สำราญเบิกบานใจ มั่งคั่งด้วยทรัพย์และคุณความดี

๕) ความไม่ประมาท

ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย (อนุปมาโท จ ฐเมสุ) ตามมงคลข้อที่ ๒๑ ที่ว่าบุคคลผู้ไม่ประมาทคือบุคคลที่มีสติกำกับตัว คอยระมัดระวังอยู่ทุกกรณี ถ้าผู้ปฏิบัติไม่ประมาทในเหตุการณ์สำคัญทั้งที่ร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงก็ตามจะทำให้ดำรงตนอยู่ในสุจริตธรรม ความเที่ยงธรรมผลที่

ได้รับ คือ ความปีติสุข สงบสุขสบายกายใจ ไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อนใด บังเกิดตามมา การปฏิบัติอบรมจิตใจ ให้บริสุทธิ์ ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ และความมัวเมา เป็นสิ่งจำเป็นทำให้บุคคลมีสติกำกับตัวไม่ครั่นคร้าม ไม่สะทกสะท้าน ไม่หวั่นไหว ไม่วิตกกังวล ไม่ตกใจ ไม่หลงปฏิบัติตนผิดทำนองคลองธรรม

๖) การควบคุมอารมณ์

การควบคุมอารมณ์มีความหมายถึงการควบคุมจิตใจ ควบคุมความรู้สึก มีสติสัมปชัญญะ ปฏิบัติได้ โดยฝึกบริหารจิตเป็นประจำจะทำให้เกิดความมั่นคงในอารมณ์ คิดได้ สามารถสังเกตรู้เท่าทันอารมณ์ ไม่หมกมุ่นอยู่กับสิ่งที่ทำให้เกิดอกุศล รู้ทางหลีกเลี่ยงอบายมุข อกุศล มุ่งสร้างเสริมกุศลแก่ตนเอง รู้จักใช้เวลาว่างโดยเลือกงานอดิเรกที่เป็นคุณประโยชน์ต่อหมู่คณะ สังคมและประเทศชาติ

๗) การดำรงชีวิตที่เรียบง่าย

การดำรงชีวิตที่เรียบง่ายของตำรวจ คือ การสร้างความเชื่อมั่นว่า ความต้องการของมนุษย์ คือปัจจัยสี่ ส่วนองค์ประกอบความสะอาด ความรัก ความเมตตา ความปลอดภัยและการยอมรับในสังคมนั้นจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ เสริมสร้างในภายหลังที่ขึ้นอยู่กับคุณความดีของคนที่สามารถครองตน ครองคน ครองงานได้

การสร้างพื้นฐานที่ดี คือการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายในแนวความพอดี ประหยัด ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ขจัดความเห็นแก่ตัว มุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวม ตามปณิธาน เพื่อความสงบสุขและสันติสุขใช้ความรู้ความสามารถ ประสพการณ์เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

๘) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของมนุษย์ คือการสร้างเอกภาพ ความเป็นหนึ่งในเป้าหมายที่ตรงกัน ด้วยการยอมรับเคารพในกติกา ข้อตกลง

เพื่อดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ด้วยความรักสามัคคี มีวินัย มั่นคง ในสัจธรรม ความจริงใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อย่าง รอบคอบและมีเหตุผล เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชนในชาติ มี หลักกรรมตามสถานภาพ เช่นผู้บังคับบัญชา พึงมีหลักกรรม ปกครองผู้ใต้บังคับ บัญชาด้วยความเป็นธรรมและเมตตากับทุกคนโดยเสมอภาคกัน ทำให้เกิดความ สามัคคี ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากหลายฝ่าย ช่วยเหลือกันในการทำงาน ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย

๙) การเป็นคนมีศีลธรรมดี

การที่เป็นคนมีศีลธรรมดี มีความประพฤติที่ดีที่ชอบ มีความ คิดถึง มีความปรารถนาดีประกอบแต่คุณงามความดี มีจิตใจเป็นมนุษยธรรม มี ความเมตตากรุณา รู้จักกตัญญูรู้คุณ ไม่ถือโกรธ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาใจเอาเปรียบ คนอื่น มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน มีความซื่อสัตย์ พูดแต่ความจริงไม่พยาบาท อาฆาต ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น โอบอ้อมอารี คนที่มีศีลธรรมดีนั้น คือคนที่มีความ ประพฤติที่ดีที่ชอบ ดังนั้น ศาสนาจึงเป็นสิ่งที่สร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในหัวใจของ มนุษย์ เพื่อหวังให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ฉะนั้นก่อนที่จะคิดหรือจะทำ อะไรลงไปทั้งหมด ไม่ว่าจะงานในหน้าที่ราชการหรืองานในส่วนตัว ให้ไตร่ตรองให้ รอบคอบและคิดทบทวนก่อนว่าจะทำอะไรลงไปนั้นจะเป็นผลดีหรือไม่ผิด ระเบียบแบบแผนหรือผิดกฎหมายของบ้านเมืองหรือไม่ หรือผิดขนบธรรมเนียม ประเพณี การทำอะไรลงไปนั้นให้ฝึกให้เป็นคนรอบคอบ ละเอียดลออจึงได้ชื่อว่า เป็นคนที่มีศีลธรรมดี

๑๐) คุณสมบัติของผู้ดี

การแสดงความเคารพกระทำได้หลายแบบ เช่น วันทยหัตถ์ ใน กรณีแต่งเครื่องแบบสวมหมวก ก้มศีรษะหรือยืนตรงในกรณีแต่งเครื่องแบบไม่ สวมหมวก หรือไหว้ตามประเพณีนิยมของไทยผู้น้อยแสดงความเคารพด้วยการ

ไหว้ผู้อาวุโส ฝ่ายที่รับการเคารพต้องรับไหว้ทุกครั้ง ยามทักทายกันเราต้องเคารพกัน ประเพณีการไหว้และก้มศีรษะให้เวลาพบผู้อื่นนั้นงามนักคนในเอเชียเป็นจำนวนล้าน ๆ ทักทายกันเช่นนี้ทุกวัน เวลาใครเอาน้ำขามาให้เรา ๑ ถ้วย เราจะก้มศีรษะแล้วไหว้เขาด้วยความเคารพเสมอ เวลาเราพนมมือ เราหายใจเข้าและกล่าวในใจว่า “ดอกบัวสำหรับเธอ” เวลาเราก้มศีรษะลงมาเราย่อมหายใจออกและกล่าวในใจว่า “พระพุทธเจ้าในอนาคต”

การพนมมือในท่าที่คล้ายดอกบัวเท่ากับเราให้ดอกบัวแก่ผู้ที่ยืนอยู่ข้างหน้าเรา ต้องจำไว้ว่าอย่าพนมมือไหว้ดังกล่าวว่าเป็นเครื่องยนต์ เราต้องรู้ซึ่งถึงคนที่อยู่ข้างหน้าเราและเราไหว้เขาด้วยความเคารพ เมื่อเราเคารพอย่างจริงใจ

จำเป็นที่เราควรเห็นพระพุทธเจ้าในทุก ๆ คนที่อยู่ต่อหน้าเรา ถ้าเราฝึกการปฏิบัติเช่นนี้เนื่อง ๆ เราจะเปลี่ยนสภาพของตัวเองได้

เราจะเกิดความอ่อนน้อมถ่อมตนเมื่อเรารู้จักเคารพผู้อื่น เราย่อมรู้จักเคารพตัวเรา

บทที่ ๒

จรรยาบรรณของตำรวจ

๒.๑ ความหมายของจรรยาบรรณ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของจรรยาบรรณ (Code of Conduct) หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอาชีพกำหนดขึ้นเพื่อรักษาส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

จรรยาบรรณวิชาชีพ (Code of Ethics)

๑. จรรยาบรรณเกิดขึ้นเพื่อ *มุ่งให้คนในวิชาชีพมีประสิทธิภาพ* ให้เป็นคนดีในการบริการวิชาชีพ *ให้คนในวิชาชีพมีเกียรติศักดิ์ศรีที่มีกฎเกณฑ์มาตรฐานจรรยาบรรณ

๒. จรรยาบรรณมีความสำคัญและจำเป็นต่อทุกวิชาชีพ ทุกสถาบัน และหน่วยงาน เพราะเป็นที่ยึดเหนี่ยวควบคุมการประพฤติ ปฏิบัติด้วยความดีงาม

๒.๒ ความสำคัญของจรรยาบรรณ

จรรยาบรรณมีคุณค่าเป็นพิเศษต่อตนเองและส่วนรวม ดังนี้

๑. ความสำคัญต่อตนเอง ทำให้บุคคลมีความประพฤติที่ดีงาม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจ เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๒. ความสำคัญต่อส่วนรวม ทำให้เกิดเจตคติ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สังคมมีระเบียบ มีน้ำใจเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งชีวิต ครอบครัวและการงาน สังคมพ้นจากการกดขี่ข่มเหงรังแกกัน พ้นจากภัยพิบัติ มีความเจริญพร้อมทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ สังคมเป็นปกติสุขและร่มเย็น มีความสงบเรียบร้อยน่าอยู่ น่าทำงาน

๒.๓ จรรยาบรรณของตำรวจ

ตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๓ ท้ายกฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๓ ได้กล่าวถึงจรรยาบรรณของตำรวจไว้ในข้อ ๑๖- ข้อ ๒๑ ดังนี้

ข้อ ๑๖ ข้าราชการตำรวจจะต้องสำนึกในการให้บริการประชาชน ด้านอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการร้องทุกข์กล่าวโทษ ขออนุญาต ขอข้อมูลข่าวสาร หรือติดต่อราชการอื่น ด้วยความเต็มใจ เป็นมิตร ไม่เลือกปฏิบัติ และรวดเร็ว เพื่อไม่ให้ประชาชนเสียสิทธิหรือเสรีภาพตามกฎหมาย

(๒) สุภาพ อ่อนน้อม และให้เกียรติประชาชนเพื่อให้เกิดความน่าเคารพยำเกรง ไม่ใช่ถ้อยคำ กิริยา หรือท่าทาง ที่มีลักษณะหยาบคาย ดูหมิ่น หรือเหยียดหยามประชาชน

(๓) ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ต้องดำรงตนให้อยู่ในสภาพที่พร้อมและเหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ

(๔) พกพาอาวุธตามระเบียบแบบแผน ไม่จับหรือถืออาวุธหรือเล็งอาวุธไปยังบุคคลโดยปราศจากเหตุอันสมควร

(๕) พกพาเอกสารหรือตราประจำตัว และแสดงเอกสารหรือตราประจำตัวเมื่อมีบุคคลร้องขอ

ข้อ ๑๗ เมื่อเข้าจับกุมหรือระงับการกระทำผิด ข้าราชการตำรวจต้องยึดถือและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

(๑) แสดงถึงการอุทิศตนและจิตใจให้แก่การปฏิบัติหน้าที่อย่างกล้าหาญและมีสติปัญญา

(๒) ยืนหยัดเจตนารมณ์ในการรักษากฎหมายให้ถึงที่สุด และดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ให้ระลึกเสมอว่าการใช้กฎหมายจะต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมด้วย

(๓) ไม่ใช่มาตรการรุนแรง เว้นแต่การใช้มาตรการปกติแล้วไม่เพียงพอที่จะหยุดยั้งผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยได้

ข้อ ๑๘ ข้าราชการตำรวจต้องตระหนักว่า การใช้อาวุธ ก้าว หรือ ความรุนแรง เป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุด ข้าราชการตำรวจอาจใช้อาวุธ ก้าว หรือความรุนแรง ได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบแบบแผนหรือเมื่อผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยใช้อาวุธต่อสู้ขัดขวางการจับกุม หรือเพื่อช่วยบุคคลอื่นที่อยู่ในอันตรายต่อชีวิต

เมื่อมีการใช้อาวุธ ก้าว หรือความรุนแรง ไม่ว่าจะมิผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตหรือไม่ ข้าราชการตำรวจต้องรายงานเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาตามระเบียบแบบแผนทันที

ข้อ ๑๙ ในการรวบรวมพยานหลักฐาน การสืบสวนสอบสวน การสอบปากคำ หรือการซักถามผู้กระทำความผิด ผู้ต้องหา ผู้ที่อยู่ในความควบคุมตามกฎหมาย ผู้เสียหาย ผู้รู้เห็นเหตุการณ์หรือบุคคลอื่น ข้าราชการตำรวจต้องแสดงความเป็นมืออาชีพโดยใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการตำรวจ รวมทั้งใช้ปฏิภาณไหวพริบและสติปัญญา เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและธารงไว้ซึ่งความยุติธรรมซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ไม่ทำการทารุณหรือทารุณกรรมต่อบุคคล หรือต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลนั้น

(๒) ไม่ใช่ จ้าง วาน หรือยุงส่งเสริม หรือปล่อยปละ

ละเลยให้มีการทารุณหรือทารุณกรรมต่อบุคคล หรือต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลนั้น

(๓) ไม่กระทำการข่มขู่หรือรังควาน หรือไม่ใช้อำนาจที่มีชอบ หรือแนะนำสั่งสอนบุคคลให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จหรือปรักปรำผู้อื่น

(๔) ไม่กักขังหรือหน่วงเหนี่ยวบุคคลที่ยังไม่ได้ถูกจับกุมตามกฎหมาย เพื่อการสอบปากคำ

(๕) ไม่ใช้อำนาจที่มีชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

ข้อ ๒๐ ข้าราชการตำรวจต้องควบคุมดูแลบุคคลที่อยู่ในการควบคุมของตนอย่างเคร่งครัดตามกฎหมายและมีมนุษยธรรม ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

(๑) ไม่ผ่อนปรนให้บุคคลนั้นมีสิทธิหรือได้ประโยชน์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน

(๒) ไม่รบกวนการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับนายความตามสิทธิแห่งกฎหมาย

(๓) จัดให้บุคคลได้รับการรักษาพยาบาลหรือการดูแลทางการแพทย์ตามสมควรแก่กรณีเมื่อบุคคลนั้นมีอาการเจ็บป่วยหรือร้องขอ

(๔) ไม่ควบคุมเด็กและเยาวชนร่วมกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ หรือไม่คุมขังผู้หญิงร่วมกับผู้ชาย เว้นแต่เป็นกรณีที่มีกฎหมายและระเบียบแบบแผนอนุญาต

ข้อ ๒๑ ข้อมูลข่าวสารที่ข้าราชการตำรวจได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ ๑๙ หรือจากการปฏิบัติหน้าที่อื่น ข้าราชการตำรวจจะต้องรักษาข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นความลับอย่างเคร่งครัดเพราะอาจเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์หรือชื่อเสียงของบุคคล หรืออาจเป็นคุณหรือเป็นโทษทั้งต่อผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิด

ข้าราชการตำรวจจะเปิดเผยข้อมูลนั้นได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือเพื่อประโยชน์ในราชการตำรวจที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น

บทที่ ๓

มาตรฐาน คุณธรรม และอุดมคติของตำรวจ

๓.๑ ความหมายของคุณธรรม

คุณธรรม คือ สภาพคุณงามความดี หรือกฎธรรมชาติดีฝ่ายดีที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องควบคุมจิตใจให้สงบและมีความสุขในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม

๓.๑.๑ มาตรฐานคุณธรรมและอุดมคติของตำรวจตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๓ ท้าย กฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๓ เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งให้ข้าราชการตำรวจอยู่ในกรอบของศีลธรรมและคุณธรรม ขณะเดียวกันก็เป็นแนวทางชี้้นำให้ข้าราชการตำรวจบรรลุถึงปณิธานของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

ข้อ ๔ ข้าราชการตำรวจพึงยึดถือคุณธรรมสี่ประการตามพระบรมราชาบาทเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

(๑) การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

(๒) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีเท่านั้น

(๓) การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

(๔) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

ข้อ ๕ ข้าราชการตำรวจพึงยึดถืออุดมคติของตำรวจ ๙ ประการ เป็นแนวทางชี้้นำการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุถึง

ปณิธานของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ดังนี้

- (๑) เคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่
- (๒) กรุณาปราณีต่อประชาชน
- (๓) อดทนต่อความเจ็บใจ
- (๔) ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก
- (๕) ไม่มั่งมากในลาภผล
- (๖) มุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน
- (๗) ดำรงตนในยุติธรรม
- (๘) กระทำการด้วยปัญญา
- (๙) รักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต

ข้อ ๖ ข้าราชการตำรวจพึงหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อพัฒนาตนเองให้ทันโลกทันเหตุการณ์ และมีความชำนาญการในงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ รวมทั้งต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบธรรมเนียมการปฏิบัติของส่วนราชการในกระบวนการยุติธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเพื่อสามารถประสานงานได้อย่างกลมกลืนแนบเนียนและเป็นประโยชน์ต่อราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๓.๑.๒ คุณธรรมในการดำรงชีวิต

- ๑) ความซื่อสัตย์สุจริต
- ๒) ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด
- ๓) ความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น
- ๔) ความรับผิดชอบ
- ๕) การรักษาสาธารณสมบัติ
- ๖) การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- ๗) การรักษาระเบียบวินัย
- ๘) การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย

- ๙) ความสุภาพเรียบร้อย
- ๑๐) ความเสียสละ
- ๑๑) ความเมตตากรุณา
- ๑๒) ความเป็นผู้มีน้ำใจ
- ๑๓) ความสามัคคี
- ๑๔) ความรักชาติ
- ๑๕) ความเป็นผู้นำ
- ๑๖) ความยุติธรรม
- ๑๗) ความมีเหตุผล
- ๑๘) ความมีน้ำใจนักกีฬา
- ๑๙) ความกตัญญูกตเวที
- ๒๐) การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่
- ๒๑) การรักษานับธรรมเนียมประเพณี
- ๒๒) ความเชื่อมั่นในตนเอง
- ๒๓) ความมีสติ
- ๒๔) การรู้จักควบคุมตนเอง
- ๒๕) ความอดสาหะ
- ๒๖) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๒๗) ความเป็นผู้ยึดมั่นในศาสนา
- ๒๘) การประหยัดและออมทรัพย์
- ๒๙) ความเป็นผู้มีศีลธรรมประจำใจ
- ๓๐) ความเป็นผู้รักสงบ

๓.๑.๓ คุณค่าของการเป็นตำรวจที่มีคุณธรรม

เมื่อตำรวจประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม เช่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความเที่ยงธรรม อ่อนน้อมถ่อมตน มีกิริยาวาจาที่

สุภาพ มีความสำนึกในหน้าที่ เป็นต้น หากได้ประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ เป็นเวลานาน เกิดความรู้ความเข้าใจจนเป็นอุปนิสัยก็แสดงว่าตำรวจผู้นั้นเป็นผู้มีคุณธรรม ซึ่งเป็นสภาพคุณงามความดีที่ประจำใจจะก่อให้เกิดคุณค่าดังนี้ คือ

๑) เป็นที่ต้องการของสังคม เพราะเป็นที่พึ่งพาอาศัยของประชาชนได้

๒) สังคมให้เกียรติยกย่อง มีศักดิ์ศรีเพราะสังคมต้องการคนดี

๓) เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ประชาชนจะให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธาทำให้การบริหารงานของรัฐบาลดำเนินไปได้ด้วยดี เพราะประชาชนให้ความร่วมมือ

๔) งานในหน้าที่มีประสิทธิภาพ เพราะผู้มีคุณธรรมประจำใจ ย่อมเป็นผู้มีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สูงกว่าบุคคลอื่น ไม่ละวางเสียแต่กลางคัน แต่จะมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จตามหน้าที่

๕) เป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานยินดีในการทำงานร่วมกัน เพราะผู้มีคุณธรรมย่อมมีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความสำนึกในหน้าที่

๖) เป็นที่รักใคร่เชื่อถือของผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะผู้มีคุณธรรมย่อมมีความกล้าหาญในการรับผิดชอบมีความเที่ยงธรรมในการปกครองบังคับบัญชา

๗) มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะการเป็นผู้มีคุณธรรม จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านนั้นอย่างแจ่มแจ้งเป็นเหตุเป็นผล มีความกล้าหาญในการกระทำแม้ว่าเป็นงานที่ริเริ่มแปลกใหม่ แต่เมื่อเห็นว่าเป็นการทำความดี ก็จะต้องทำจนสำเร็จตามหน้าที่

๘) มุ่งสร้างความสงบสุขในท้องที่ เพื่อให้ประชาชนมีความสุข เป็นอยู่ที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ดำรงตนอย่างเรียบง่าย มีความพึงพอใจในที่อยู่อาศัย มีเสรีภาพ สันติสุข ได้รับ

การคุ้มครองดูแลให้สามารถสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวและประเทศชาติได้

๓.๑.๔ ประโยชน์จากการประพฤติตนหรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยคุณธรรม

๑) ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง ยกกระดับตนเองให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการปรับปรุงตนเองไปในทางที่ดี

๒) พัฒนาจิตใจให้มีจิตใจที่ต้งาม มองโลกในแง่ดี

๓) ทำให้จิตใจสงบสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

๔) ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมในสังคม

๕) ทำให้เกิดภาพพจน์ที่ดีในสังคม

๖) ก่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

๗) เกิดศีล สมาธิ ปัญญา

๘) เกิดความสงบสุขในสังคม

๓.๒ แนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาให้เป็นตำรวจที่มีคุณธรรม

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้ข้าราชการตำรวจได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการสำคัญสำหรับผู้มีอาชีพตำรวจได้ยึดถือเป็นเครื่องสั่งวรไว้ให้คิดผิด พุดผิด และกระทำผิดรวม ๑๑ ประการดังนี้

๑) หลักการเกี่ยวกับสถาบันการปกครอง

ข้าราชการตำรวจต้องมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ต้องสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ข้าราชการตำรวจต้องมีความเป็นกลางในทางการเมืองไม่เป็นผู้บริหาร หรือกรรมการพรรคการเมืองใด ๆ ไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการทำให้เสียความยุติธรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ข้าราชการตำรวจต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ต้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยการบริหาร

ราชการแผ่นดิน

ข้าราชการตำรวจต้องเคารพ ให้เกียรติในสถาบันศาล ไม่ปฏิบัติการใดอันเป็นการละเมิดอำนาจศาล

๒) หลักการเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ

ข้าราชการตำรวจต้องเป็นผู้ที่รักและหวงแหนผืนแผ่นดินไทย ต้องสนใจต่อข่าวสารเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวที่เป็นภัยต่อประเทศชาติ ต้องรายงานเหตุการณ์ต่อผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีหน้าที่รักษาความมั่นคงปกป้องคุ้มครอง อธิปไตยของชาติ ให้ความร่วมมือกับทางทหารในการระงับปราบปราม ภัยอันตรายใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติ

ในการที่จะให้บรรลุผลดังกล่าวข้างต้น ข้าราชการตำรวจต้องรักษาความลับของทางราชการ เป็นผู้เสียสละ อุทิศเวลา ทรัพย์สิน สติปัญญา ความรู้ความสามารถ ชีวิตร่างกายให้แก่ทางราชการและจะต้องหมั่นฝึกฝน หาความรู้ด้านการข่าว การรักษาความปลอดภัยและศิลปะการต่อสู้ เพื่อช่วยเหลือทหารในยามฉุกเฉินหรือในยามสงคราม

๓) หลักการเกี่ยวกับประชาชน

ข้าราชการตำรวจต้องเคารพและรักษาลิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายอื่นโดยเคร่งครัด ต้องคุ้มครอง ป้องกันชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนรวมทั้งการให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่เลือกเหล่ากำเนิด ศาสนา ลัทธิหรือฐานะ ให้ความสงเคราะห์เอื้อเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการประกอบอาชีพโดยสุจริต

ข้าราชการตำรวจทุกคนต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่า การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจทั้งในด้านการรักษาความมั่นคงและการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม จะบรรลุผลสำเร็จได้ดีต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากประชาชน จึงต้องปฏิบัติต่อประชาชนเยี่ยงมิตรและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน

๔) หลักการเกี่ยวกับขบวนการยุติธรรม

ข้าราชการตำรวจได้ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมมีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำผิด และรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อที่จะพิสูจน์ หรือฟ้องร้องผู้กระทำผิดและลงทัณฑ์ จึงต้องมีความรอบรู้งานระเบียบแบบธรรมเนียมการปฏิบัติเกี่ยวกับขบวนการยุติธรรมทุกสาขา สามารถประสานกับฝ่ายอื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้นได้อย่างกลมกลืนแนบเนียน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการสอบสวนและการพิจารณาคดีแก่ประชาชน ไม่ก่อให้เกิดการผิดพลาดในการพิจารณาลงโทษหรือการใช้ตัวบทกฎหมายผิดพลาด หรือปล่อยให้มีการกลั่นแกล้งใส่ความกันอันเป็นหลักการสำคัญในขบวนการยุติธรรมที่จะไม่ให้มีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น

๕) หลักการเกี่ยวกับกฎหมาย

ข้าราชการตำรวจที่มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติในฐานะของผู้รักษากฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่มีโทษทางอาญาเมื่อมีผู้ละเมิดกฎหมายจะต้องเป็นผู้ดำเนินการขั้นต้นตั้งแต่การรับแจ้งความรับคำร้องทุกข์ การสืบสวน การจับกุม การค้นการตั้งข้อหา การสอบสวนคดี การให้ประกัน การฝากขังและการสั่งฟ้อง หรือไม่ฟ้องคดี

ข้าราชการตำรวจจะต้องปฏิบัติอยู่ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการจะทำการเกินเหตุมิได้ หากทำการเกินเหตุหรือตั้งข้อหาผิด จะต้องถูกกล่าวโทษ หรือถูกฟ้องร้องอันจะเป็นทางให้ขาดความเชื่อถือ หรือถูกลงโทษขาดความเจริญก้าวหน้าในราชการ

ฉะนั้น ข้าราชการตำรวจจึงจะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับว่า ความรู้เกี่ยวกับตัวบทกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ จะต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้โดยไม่ประมาท

๖) หลักการเกี่ยวกับการบริหารงาน

ข้าราชการตำรวจระดับผู้บังคับบัญชา ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่อง

การบริหารงานและการพัฒนางานอย่างกว้าง ๆ และอย่างละเอียด หลักการบริหารงานกว้าง ๆ ได้แก่ การรู้จักใช้คน วัสดุ ครุภัณฑ์ เครื่องมือสื่อสาร อาวุธ ยุทธภัณฑ์ เงินงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่ และการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการจัดระบบขั้นตอน และวิธีการทำงานให้ตรงเป้าหมายของการบริหารงานคือ มีความสะดวก รวดเร็ว ทันเวลา ถูกต้อง ยุติธรรม และเกิดความพอใจแก่ทุก ๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติหรือการบริการต่อข้าราชการตำรวจด้วยกัน หรือกับประชาชนทั่วไป ต้องจัดให้มีระบบสั่งการ ควบคุม ตรวจสอบที่แน่นอน

ในการบริหารงานบุคคลนั้น ต้องถือระบบคุณธรรมและความสามารถเป็นหลัก เพื่อส่งผลกระทบต่อไปสู่การปฏิบัติงานอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพสูง

ในการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารงาน ต้องทราบถึงสาเหตุของปัญหา ทำการวิเคราะห์ วางแผนการปฏิบัติและจัดให้มีการประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขงานให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่ดี และมีความนิยมเลื่อมใสศรัทธาระบบการบริหารงาน และตัวข้าราชการตำรวจเป็นอย่างดี

๗) หลักการเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่

ข้าราชการตำรวจต้องคำนึงถึงขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่กฎหมาย ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชากำหนดหรือมอบหมาย ต้องไม่ละเมิดขอบเขตอำนาจของตนเองต้องไม่กระทำการใดเกินขอบเขตอำนาจ ต้องไม่เป็นผู้ฝ่าฝืนหรือปฏิบัติผิดกฎหมายเสียเอง ต้องไม่ข่มเหงรังแกประชาชน โดยใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ ถึงแม้ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้กระทำผิด ก็ให้ดำเนินการไปตามพยานหลักฐานและขั้นตอนของกฎหมาย

๘) หลักการเกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่

ข้าราชการตำรวจจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ โดยใช้ความรู้ ความสามารถประสพการณ์อย่างเต็มที่ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผล ตรงตามเป้าหมายของทางราชการ ต้องมีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ใช้ปฏิภาณไหวพริบ ความมานะพยายามจนงานสำเร็จผลไม่เกียจคร้าน ละทิ้งหน้าที่โดยยังไม่มีผู้อื่นรับผิดชอบงานต่อจากตนหรือทำงานอย่างเฉื่อยชาจนทำให้งานเสียหาย ประชาชนเกิดความเสื่อมศรัทธา

ข้าราชการตำรวจต้องพึงระลึกว่าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้น ไม่ว่าจะหน้าที่ใดเป็นสิ่งที่มีความเกียรติ และน่าภาคภูมิใจจึงจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้สมกับเกียรติที่ได้รับนั้น

๙) หลักการสร้างศักดิ์ศรีเกียรติยศและปลูกศรัทธาจากประชาชน

ข้าราชการตำรวจที่มีเจตนาอย่างแรงกล้าที่จะสร้างศักดิ์ศรีเกียรติยศ และปลูกศรัทธาจากประชาชนให้เกิดขึ้นจะต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ใช่อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยทางมิชอบอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นทางสังคม ต้องเป็นผู้ที่กล้าหาญเสียสละ มีความรอบรู้และขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการแก่ประชาชน ให้กระทำโดยเท่าเทียมเสมอหน้ากันด้วยหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่เบียดเบียนดูหมิ่นเหยียดหยามประชาชน วางตัวเป็นกลางในการสืบสวนสอบสวน ไม่ลำเอียง มีอคติต่อฝ่ายใดจนเสียความเป็นธรรม ให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชน ตามฐานะานุรูปโดยไม่เรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนใด ๆ มุ่งกระทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างมากที่สุด เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วข้าราชการตำรวจก็จะต้องมีศักดิ์ศรี เกียรติยศและได้รับความนิยมเลื่อมใสจากประชาชนขยายวงกว้างออกไปอย่างหาที่สุดมิได้

๑๐) หลักการสร้างสามัคคีของข้าราชการตำรวจ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานใหญ่ มีกำลังพลมากมีงานหลายลักษณะให้ปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ในสาขาต่างๆ มาปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการของประชาชนและประเทศชาติ การที่นำบุคคลซึ่งมีความรู้ต่างสาขากันมาปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการของ

ประชาชนและประเทศชาติ การที่นำบุคคลที่มีความรู้ในสาขาต่างๆ มาปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการของประชาชนและประเทศชาติ ตลอดจนนิสัยใจคอ ที่แตกต่างกันออกไปเมื่อมาปฏิบัติงานร่วมกัน ก็อาจเกิดความขัดแย้งในทางความคิดหรือการปฏิบัติ บางคนเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจมีเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป หากไม่มีเครื่องมือต่างๆ ที่จะช่วยละลายพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ไปในแนวทางความขัดแย้งกันได้โดยง่าย จึงเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะนำเอาศิลปะการปกครองมาใช้ รวมทั้งเร่งเสริมสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจโดยการอบรมชี้แนะให้เห็นความถูกต้องตามทำนองคลองธรรมไปในทางเดียวกัน และชี้ข้อดีข้อเสียของการแตกความสามัคคี ซึ่งจะนำไปสู่ความเสื่อมเสียต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สังคมและประเทศชาติให้เด่นชัด

๓.๓ แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ที่สัมพันธ์กับประชาชนอย่างมีคุณธรรม

งานในหน้าที่ของตำรวจที่สัมพันธ์กับประชาชน อาจแบ่งได้ตามลักษณะของงาน ดังนี้คือ

๑) งานป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เป็นงานบังคับในกฎหมายอาญา เช่น การตรวจท้องที่ การสืบสวน การจับกุม เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานดังกล่าว ใช้เวลาส่วนใหญ่ออกตรวจตราตามสถานที่ต่างๆ ในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบจึงใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจและตำรวจฝ่ายสืบสวนจึงมีผลกระทบต่อภาพพจน์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยตรง

ดังนั้น ตำรวจที่ปฏิบัติงานดังกล่าวจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อสร้างความเชื่อถือและศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน โดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงช่วยเหลือฝ่ายที่กระทำผิดกฎหมาย มุ่งที่จะรักษากฎหมายเพื่อความสงบสุขของประชาชน

๒) งานรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นงานที่เน้นประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญมากกว่าการนำกฎหมายมาใช้บังคับ เช่น การควบคุมฝูงชน การควบคุมเด็กและเยาวชน การควบคุมให้การอยู่ร่วมกันภายในครอบครัวมีความสงบสุข เป็นต้น

การปฏิบัติงานดังกล่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะพบกับประชาชนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เด็กหรือเยาวชนที่มีปัญหาจากครอบครัว สามีภรรยาที่ทะเลาะทู่ตีกัน

ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานจึงควรมีความอดทนอดกลั้นสูง ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน มีวิจารณญาณ มีเหตุผล รู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ระงับข้อพิพาทขัดแย้งให้ลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อรักษาความสามัคคีและอนาคตของประเทศชาติ

๓) งานบริการบนสถานีตำรวจ เช่น การประชาสัมพันธ์ การรับแจ้งความ การประกันตัว การควบคุมผู้ต้องหา เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานดังกล่าว จะพบกับประชาชนที่มีความทุกข์ มีปัญหาหลาย ๆ รูปแบบ นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างในด้าน อายุ ฐานะ อาชีพ เพศ อุปนิสัย อารมณ์ เป็นต้น

ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงาน จึงต้องมีบุคลิกที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เยือกเย็น ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพ มีมารยาท มีความอดทนอดกลั้น มีจิตใจหนักแน่นมั่นคงไม่หวั่นไหวง่าย เห็นประชาชนที่มาติดต่อเสมือนญาติพี่น้องของตน

๔) งานบริการโดยทั่วไป เช่น งานดับเพลิง งานบรรเทาสาธารณภัย ต่างๆ เป็นต้น

การปฏิบัติงานดังกล่าว เป็นการช่วยเหลือหรือปลดเปลื้องความทุกข์ยากของประชาชนโดยทั่วไป เช่น การระงับและป้องกันอัคคีภัย ช่วยเหลือผู้ประสบภัยสาธารณภัยและอุบัติเหตุ เป็นต้น จึงเป็นงานที่สร้างคุณงามความดีให้กับตนเอง

และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานดังกล่าวจะต้องกระทำด้วยจิตใจที่เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เห็นความทุกข์ของผู้อื่นเหมือนกับเป็นความทุกข์ของตนเอง รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยไม่เห็นความแตกต่างของฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ

๕) งานอำนวยความสะดวกในที่สาธารณะ เช่น การจัดการจราจร เป็นต้น การปฏิบัติงานดังกล่าว ต้องเผชิญกับประชาชนที่ฝ่าฝืนกฎหมายจราจร ปัญหาสิ่งแฉดล้อมเป็นพิษ อุบัติเหตุบนท้องถนนที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สภาพการจราจรคับคั่ง สภาพอากาศร้อน ฝนตก เป็นต้น

ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงาน จึงต้องเป็นบุคคลที่เสียสละ อุทิศตนเพื่อส่วนรวมมีกิริยาจาที่สุภาพ มีความอดทนอดกลั้นสูง มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวง่าย มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความเที่ยงธรรม

บทที่ ๔

การพัฒนาคนและการบังคับตน

การพัฒนาคน เราต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ของคน แล้วพัฒนาให้ครบถ้วนทุกองค์ประกอบ อันได้แก่ด้านร่างกาย อารมณ์ ความคิดและจิตใจ โดยเน้นหนักด้านจิตใจเป็นหลัก

คนที่ได้รับการพัฒนาด้วยกาย ความคิด จิตใจ และทักษะในการทำงานให้เป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม มีทัศนคติที่ถูกต้อง ค่านิยมที่เหมาะสมดีงาม ย่อมสามารถนำไปพัฒนาตนเองให้มีจิตสำนึก มีอุดมการณ์ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ พัฒนาครอบครัวให้มีความรัก ความอบอุ่น พัฒนาหน่วยงานให้เป็นหน่วยงานที่มีคุณภาพในทุก ๆ ด้านและจะสามารถนำการพัฒนาไปแผ่ขยายกว้างไปสู่การพัฒนาชุมชนสังคม ประเทศชาติในที่สุดด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจอย่างครบวงจร ดังคำกล่าวที่ว่า

“จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน

จะกินต้องเตรียมอาหาร

จะพัฒนาการต้องเตรียมคน

จะพัฒนาคนต้องเริ่มที่จิตใจ

จะพัฒนาใครเขาต้องเริ่มที่ตัวเราก่อน”

เป้าหมายแห่งการพัฒนาคุณภาพกำลังคนในที่นี้หมายถึงการพัฒนาคน (ตนเอง) ซึ่งได้แก่การพัฒนาตัวข้าราชการตำรวจเองและครอบครัว รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะดังนี้คือ

- ขยันอย่างฉลาดปราศจากอบายมุข
- พึ่งตนเอง (ด้วยศักดิ์ศรี)
- เกรงวินัย

- ร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นความทุกข์ยากของเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมงาน เป็นภารกิจที่ต้องช่วยแก้ไข
- มีรูปแบบวิถีชีวิตที่ดีงาม เรียบง่าย ประหยัด สมถะ
- มีคุณธรรม จริยธรรม
- มีจิตสำนึกที่รับผิดชอบตนเอง ครอบครัว และหน้าที่การงาน

๔.๑ การบังคับตน

กาย กับ ใจ รวมกันเรียกว่าตนหรือตัว การบังคับก็คือบังคับกายกับใจให้เรียบร้อยให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร ตนเป็นที่รักยิ่งไม่มีสิ่งอื่นใดที่เราจะรักยิ่งไปกว่าตน เพราะรักตนมากนี้เองจึงต้องหาทางบังคับตน อย่างเดียวกับ “รักวัวให้ผูก รักลูกต้องเขี่ยน”

ทำไมจึงต้องบังคับตน เพราะตนถ้าไม่มีการบังคับ ตนมักตกไปในลักษณะต่อไปนี้

๑. ยกตน
๒. เห็นแก่ตน
๓. อวดตน
๔. ทะนงตน
๕. ถือตน
๖. ลืมตน
๗. ปล่อยตน
๘. ขายตน
๙. เหยียดตน

๔.๒ ยกตน

ลักษณะของการยกตน ก็คือนี้กว่าตนเหนือคนอื่นหมด ไม่มีใครสามารถเท่าตน พุดจาทัฬหฺมคณอื่น เห็นคณอื่นเลวกว่าตนไปหมด ดังที่เรียกว่า

“ยกตนข่มท่าน” คนประเภทนี้เต็มไปด้วยทิฐิมานะจัดเข้าในจำพวกนิสัยพาลประเภทหนึ่ง ซึ่งเข้าคนไม่ติดเข้าบ่อนไหนแตกบ่อนนั้น ลักษณะของคนยกตนข่มผู้อื่น ท่านว่าถ้ายังไม่มีผู้กำราบก็ยิ่งกำเริบ

อีกประการหนึ่ง ยกตน หมายถึงการตีเสมอท่านหรือเทียมท่าน เช่น ลูกตีเสมอพ่อ ศิษย์ตีเสมอครูบาอาจารย์ ผู้น้อยตีเสมอผู้ใหญ่ เป็นต้น อันเป็นลักษณะของผู้ไม่รู้จักที่สูงที่ต่ำ

๔.๓ เห็นแก่ตน

เห็นแก่ตน หรือที่พูดกันว่า คนเห็นแก่ตัวนี้ ไม่เหลียวแลช่วยเหลือเอื้อเฟื้อคนอื่น เห็นความลำบากยากเข็ญของคนอื่นเป็นความสำราญของตัว ขาดความกรุณาปรานีต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นคนใจคับแคบ ตนเองปรารถนาความเอื้ออารีจากผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นเขายืนโยนให้แก่ตัว แต่ตนไม่ยอมเป็นอย่างนั้น เข้าแบบว่า “ถ้าเสียไม่ให้ได้เป็นเอา” เข้าในจำพวก “เห็นแก่ได้” ฝ่ายเดียว คนเห็นแก่ตัวนับได้ว่าเป็นคนมีจิตใจไม่สะอาดเป็นคนขาดจากสังคม ขาดความนิยมของหมู่

๔.๔ อวดตน

การอวดตน ภาษาตลาดว่า “โม้” ลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า อวดดีชอบแสดงให้เขาเห็นว่าดี โดยไม่มีดีในตัว หรือมีเพียงนิดหน่อย แต่ชอบอวดให้เห็นว่ามียากเป็นลักษณะของคนมีปมด้อย แต่อยากแสดงปมเด่น เข้าหลักที่ว่า

อวดกล้า เป็นสมบัติของคนขี้ตลาด

อวดฉลาด เป็นสมบัติของคนโง่

อวดโก้ เป็นสมบัติของคนจน

คนที่รู้น้อย แต่ชอบอวดว่าตนรู้มาก เรียกว่า อวดรู้

คนที่มีรูปร่างไม่สะสวย แต่อยากจะอวดให้เขาเห็นว่าสวย เรียกว่า

อวดโก้ ขี้ขลาดแต่อยากแสดงให้เขารู้ว่าเป็นคนเก่ง เรียกว่าอวดเก่ง โง่แต่ชอบอวดว่ารู้เรียกว่าอวดฉลาด หรือโง่แกมหยิ่ง

รวมลักษณะของคนอวดตน คือ อวดรู้ อวดฉลาด อวดโก้ อวดเก่ง อวดดี เป็นเรื่องเสียแก่ตัวเองทั้งนั้น

๔.๕ ทะนงตน

ความทะนงตน มีลักษณะผยองอยู่ในที่ เข้าใจว่าตนดีอย่างเลอเลิศต่างจากยกตนตรงที่ว่าไม่ทับถมข่มขี้ผู้อื่น แต่แสดงออกทางท่าทางและท่วงที อย่างที่เรียกว่าหัวสูงต่างจากอวดตนเพราะอวดตนเป็นไปอย่างเรียบง่ายไม่ถึงกับเย่อหยิ่ง ทะนงตนมีอาการเย่อหยิ่ง จองหอง หัวสูง ดังนี้ คือ ลักษณะของทะนงตน

๔.๖ ถีอตน

ถีอตนหรือถีอตัว มีลักษณะพองหรือเป่ง เข้าแบบ “ชูแต่หางเองอ้าอวดอ้างฤทธิ” ไว้ตัวไม่ค่อยจะสูงส่งกับใคร จะพูดก็ไม่เต็มใจพูด แสดงท่าทางใหญ่โต อากาการเหล่านี้มีในคนที่ถีอตัว

เหตุที่ทำให้คนถีอตัว ก็คือ ถีอว่ามั่งมีกว่า ถีอว่าตระกูลดีกว่า ถีอว่าความรู้ดีกว่า ถีอว่าตำแหน่งสูงกว่า ถีอว่ารูปร่างดีกว่า เป็นต้น เรามักพูดเองหรือได้ยินคนอื่นพูดว่า คนที่ถีอตัวในลักษณะต่างๆ กัน เช่น พูดว่า ถีอตัวว่ามีเงินบ้าง ถีอตัวว่าเป็นลูกคนใหญ่คนโตบ้าง ถีอตัวว่ามีความรู้บ้าง ถีอตัวว่ามีตำแหน่งสูงบ้างที่พูดดังนี้ก็เพราะผู้พูดได้ถูกคนประเภทถีอตัว ทำลวงเกินอย่างหนึ่งอย่างใดแก่เขาเข้าหรือไม่ได้แสดงท่าทางดูหมิ่นหรือปิ่นปึงกับเขาเข้าการถีอตนหรือถีอตัวนี้ ท่านจัดเป็นอุปกิเลสชนิดหนึ่งเรียกว่า “มานะ” ทำให้ขาดความเคารพนับถือจากผู้อื่นและเข้ากับใครไม่ได้ เพราะความกระด้างกระเดื่องถีอดีของตน

๔.๗ สීමตน

สීමตนหรือสීමตัว พูดตามหลัก ว่าเป็นคนมัวเมา ไม่รู้เท่าทันความเป็นจริงของตนว่า เมื่อตนเกิดมาแล้ว จะต้องแก่เจ็บ และตายในที่สุด มัวลุ่มหลง

ระเริงไปในทางที่ผิด ไม่คิดสร้างตัว ไม่คิดทำความดี

อีกประการหนึ่งผู้ที่ลืมนึกถึงฐานะของตนเองว่า แคไหน เพียงไร มักทำตนเกินฐานะที่เป็นอยู่ จะใช้จ่ายก็ไม่นึกถึงรายได้ เรียกว่า จ่ายเกินตัว เคยตกทุกข์ได้ยากแล้วกลับมั่งมี หรือพอมั่งมีก็มักจะหลงลืมภาวะเดิมของตนที่ได้ตกกระกำลำบากมา เหนือเหิมจนถึงกับมัวเมากลายเป็นคนเมาลาภเมายศ เมอาอำนาจ ไม่นึกถึงว่า ลาภ ยศ อำนาจที่ตนได้มานั้นอาจจะต้องเสื่อมในภายหลัง

๔.๘ ปล่อยตน

การปล่อยตน คือไม่รักษาภาวะของตน ทำตนให้ตกอยู่ในทางที่ต่ำ เสมอมีดีอยู่แล้วก็ไม่รักษาความดีให้ยั่งยืน ไม่ถือหลักคำสอนที่ว่า “จงรักษาความดีของตนเหมือนเกลือรักษาความเค็มฉนั้น” ลักษณะของคนปล่อยตน เช่นผู้มีความรู้ดีไม่ใช้ความรู้ที่มีให้เกิดประโยชน์กลับประกอบแต่กรรมที่เป็นโทษในที่สุด ความรู้ก็ช่วยอะไรไม่ได้ เอาตัวไม่รอด ผู้ที่เกิดในตระกูลสูง ทำตนเป็นคนไม่มีตระกูล ทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ผู้ที่เคยเป็นคนมีระเบียบ มีความสะอาด ละเอียดลอกลับทำตนเป็นคนปล่อยปละละเลย รุงรัง เลอะเทอะ หยาบ ผู้ที่เคยแต่งตัวดีพิถีพิถันในการแต่งกาย ก็ปล่อยตัวเสียตนไม่มีดี

อนึ่ง ผู้ที่ไม่มีอะไรดีมาเลย ควรจะสร้างตนให้ดีขึ้น กลับปล่อยตัวไปตามยถากรรมเช่นนี้ก็เข้าอยู่ในลักษณะของการปล่อยตนเหมือนกัน

๔.๙ ขายตน

การขายตน หมายความว่าทำตนให้หมดเกียรติ ทำให้เขาดูถูกตีราคาตัวให้ต่ำต้อยเห็นแก่ได้เล็ก ๆ น้อย ๆ ทอดตนให้ตกอยู่ในห้วงแห่งอบายมุข เช่น เป็นนักเลงสุรา เป็นนักเลงการพนัน คบคนชั่ว เกียจคร้านทำกิจการงาน เป็นต้น คนขายตนย่อมได้รับแต่ความอัปยศอดสู หมดความมีหน้ามีตา เป็นที่ถูกดูหมิ่นเหยียดหยามของคนทั่วไป

๔.๑๐ เหยียดตน

เหยียดตนหรือหมิ่นตน คือเห็นว่าตนไม่มีสมรรถภาพที่จะทำอะไร ๆ ได้เสียเลยต้องพึ่งคนอื่นไปทุกอย่างไม่คิดช่วยตัวเอง เริ่มจับทำอะไรเข้าก็มักจะมีอาการเบื่อหน่ายนึกไปว่าทำไม่สำเร็จแน่ ๆ แล้วก็วางมือไม่ใช้สติปัญญาและความอดทนเพื่อฟันฝ่าให้ลุล่วงไปได้ในที่สุดคว้าน้ำเหลวตลอดชีวิต กลายเป็นคนไม่มีกำลังใจที่จะทำอะไร ๆ ได้เลยเพราะการเหยียดตน

อนึ่ง การเหยียดตนหมายถึงการทำตนให้ต่ำ เพราะชอบสมาคมคบหากับคนเลวไม่ชอบที่จะสมาคมกับผู้รู้หรือคนดี จึงกลายเป็นคนต่ำต้อยตลอดชีวิต

ตน มีลักษณะและอาการที่ทำให้เป็นไปได้หลายอย่าง คือ ยกตน เห็นแก่ตน อดทน ทะนงตน ถ้อยตน สิ่มตน ปล่อยตน ขายตน และเหยียดตน ดังกล่าวมาแล้วนั้นและในคนหนึ่ง ๆ อาจมีเพียงอย่างเดียวหรือหลายอย่างก็ตาม ย่อมทำให้ความเป็นคนด้อยลงไปไม่น้อย เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการบังคับตนให้อยู่ในลักษณะที่จะทำให้ความเป็นคน เเด่นขึ้น

ความรักเสมอด้วยตนไม่มี พระพุทธโอรสาทบทนี้ให้ความจริงแก่เราว่า อันความรักทั้งหลายที่มีอยู่ในตัวตน เช่น รักพ่อแม่ รักญาติพี่น้อง รักมิตรสหาย หรือรักคู่รัก ตลอดจนรักอะไรอื่น ๆ ก็ไม่เท่ารักตน คือรักตัวของเรา เมื่อรักตนก็ต้องมีวิธีที่จะทำตนให้ได้อยู่ได้เหมือนเรารักอย่างอื่นเราก็ต้องถนอมเพื่อให้ดีโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ดังเช่นรักลูก ก็ต้องมีทั้งปลอบทั้งชู้ทั้งเขี่ย ฉะนั้นภาษิตโบราณจึงมีว่า รักวัวให้ผูก รักลูกให้เขี่ย ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่แสดงแก่สิ่งที่เรารัก การรักตนก็เช่นเดียวกันต้องมีวิธีแสดงความรักแก่ตน คือ **“การบังคับตน”**

การบังคับตนมีหลักและวิธีการดังต่อไปนี้

๑. คู้มครองตน
๒. รักษาตน
๓. สอนตน

๔. ผีกดดัน
๕. ตั่งตน
๖. รู้จักตน
๗. ไม่เห็นแก่ตน
๘. ชนะตน
๙. โจอ๊กตน
๑๐. พิพากษาคตน
๑๑. สงวนตน
๑๒. วางตน
๑๓. ถ่อมตน
๑๔. สร้างตน

๔.๑๑ คุ้มครองตน

การ**คุ้มครองตน** คือควบคุมตัวให้ตั้งอยู่ในระเบียบที่ดี ไม่ยอมให้ความไม่ดีเข้ามาถึงตนเหมือนการคุ้มครองบ้านของเรา เราก็ไม่ยอมให้โจรผู้ร้ายเข้าไปภายในได้

อนึ่ง การ**คุ้มครองตน** ท่านหมายถึงการควบคุมกิริยาอาการที่แสดงออกเช่น ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ทำ พูด คิด ให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม ไม่ให้ตกอยู่ในลักษณะอวดตน ทะนงตน และปล่อยตน

๔.๑๒ รักษาตน

การ**รักษาตน** คือ ทำความสะอาดแก่ตนทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกได้แก่รักษาร่างกายให้หมดจดไม่ให้มีมลทินคือ เหงื่อโคลเข้าจับดูหมอง และรักษาสุขภาพให้แข็งแรงปราศจากโรคภัยเบียดเบียน ภายในได้แก่รักษาจิตใจให้สะอาดปราศจากมลทินคือ กิเลส คอยชำระล้างให้บริสุทธิ์ผ่องใสอยู่เสมอ ไม่ให้ตกอยู่ในลักษณะยกตน เห็นแก่ตนและทะนงตน

อนึ่ง การรักษาดนได้แก่ประคองตนมิให้ตนตกไปในอบายมุขหรืออุปกิเลสหรือความลุ่มจม พยายามถนอมตนเหมือนมารดาถนอมบุตรมิให้ร้อนไต่ไรตอม ฉะนั้นถ้าสามารถประคองตนให้ดีตลอดทั้ง ๓ วยคือ ปฐมวย มัชฌิมวย และปัจฉิมวย ก็เชื่อว่ารักษาดนด้วยดีตลอดไปถ้าไม่สามารถจะทำได้ทั้ง ๓ วย เพราะมีว่ลุ่มหลงปล่อยตนทะนงตัวเสียในวัยต้นจะทำให้ดีในวัยกลางหรือในวัยหลังก็ได้ เชื่อว่ารักษาดนอยู่ได้เหมือนกันดังที่ว่า **ต้นคดปลายตรงยังใช้ได้** ไม่ปล่อยตนเสียจนเอาดีไม่ได้

๔.๑๓ สอนตน

การสอนตน ก็เพื่อให้ตนได้สำนึกในเรื่องควรไม่ควร ไม่ปล่อยตนให้ฝึกใฝ่ในทางที่จะนำความเสียหายมาสู่ตน คอยหักห้ามยับยั้งในเมื่อเห็นว่าการที่ทำ คำที่พูด ของตนจะนำความหายนะมาสู่ตนเช่นเดียวกับมารดาบิดาสอนบุตรครูบาอาจารย์สอนศิษย์เพื่อหวังให้บุตรและศิษย์ประพฤติตนเป็นคนดี อนึ่งคนเราเมื่อสอนคนดีแล้วแม้จะสอนคนอื่นให้เขาทำในทางที่ถูกที่ควรก็ง่ายเพราะตนเป็นตัวอย่างที่ดีอยู่แล้ว คำโบราณท่านกล่าวไว้ว่า **“จะสอนสกลต้องสอนตนเสียก่อน”**

การสอนตนดีแล้วย่อมได้ผลทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น คือตนเองเป็นคนดี และผู้อื่นก็ถือแบบอย่างที่ดีจากตนไปประพฤติ

๔.๑๔ ฝึกตน

ฝึก คือทำให้เรียบ ทำให้เข้าระเบียบ ทำให้ละพยศ ทำให้ตรง ฝึกตนคือทำตนให้เรียบร้อย ทำตนให้เข้าระเบียบ ทำตนให้ละพยศ ทำตนให้ตรง การทำตนให้เป็นไปตามวิธีดังกล่าวนี้ต้องอาศัยการฝึกตน ดัดตน เหมือนช่างไม้ตัดไม้ให้เรียบและตรงฉะนั้นการฝึกตนนั้นควรฝึก

๑. ให้เป็นคนตรงต่อเวลา
๒. ให้มีความคิดช่วยตัวเอง

๓. ให้มีความรักหน้าที่

๔. ให้มีจิตใจเข้มแข็ง พอที่จะต่อสู้อำนาจฝ่ายต่ำ

เมื่อฝึกให้เป็นไปโดยสม่ำเสมอแล้ว หนัก ๆ ก็ชินไปเอง ถึงคราวก็ทำได้เองเป็นอันกำจัดการเห็นแก่ตน ปล่อยตน ถีอตน ลืมตน ทะนงตน ให้หมดไป

๔.๑๕ ตั้งตน

การตั้งตน หมายความว่าตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ เช่นเดียวกับเรานำของที่รักที่ชอบใจไปตั้งไว้ในที่ที่สะอาดและปลอดภัย ธรรมดาของที่จะนำไปตั้งต้องมีฐานรองรับฉันใดการที่จะนำตนไปตั้งก็ต้องมีฐานรองรับฉันนั้น ฐานที่จะรองรับตนนั้นได้แก่สุจริตคือความประพฤติทางกาย วาจา และใจ ทางกายได้แก่ไม่เบียดเบียนกัน การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในทางชู้สาว การไม่เสพสุรายาเมา ทางวาจาได้แก่การไม่พูดเท็จ การไม่พูดส่อเสียด การไม่พูดเพ้อเจ้อ การไม่พูดหยาบคาย ทางใจได้แก่การไม่คิดอยากได้ของใครด้วยความโลภ การไม่คิดพยายาบทปองร้ายใคร การเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

เมื่อนำตนไปตั้งไว้บนฐานคือ สุจริต ดังกล่าวนี้นี้ชื่อว่า ตั้งตนไว้ในทางที่ชอบเป็นอันกำจัดการขายตน เหยียดตนเสียได้

๔.๑๖ รู้จักตน

การรู้จักตน คือ รู้จักถึงฐานะเช่น ความเป็นอยู่ ความรู้ ความสามารถ ตระกูล ยศศักดิ์ และอื่นๆ ของตนเป็นอย่างดีแล้วทำตนให้เหมาะสมกับฐานะของตนไม่มากไม่น้อยเกินไปทำให้พอเหมาะพอควร พอดี เช่นนี้ชื่อว่ารู้จักตน เมื่อรู้จักตน และทำให้เหมาะสมแล้ว ก็เป็นอันกำจัดการมยกตน อวดตน ถีอตน ลืมตน และทะนงตนเสียได้

๔.๑๗ ไม่เห็นแก่ตน

การไม่เห็นแก่ตนคือการรู้จักเสียสละ เท่าที่สามารถจะทำได้ ไม่เห็นแก่ความสะดวกสบายและประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ ต้องนึกถึงผู้อื่นไว้บ้าง

เพราะการเป็นอยู่ของเราเนื่องด้วยผู้อื่นตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อเป็นดังนี้จึงต้องทำตนให้เป็นคนมีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบจนขาดจากสังคมเมื่อสังคมตั้งข้อรังเกียจขึ้นแล้ว ก็จะทำให้ความเป็นอยู่ของตนได้รับแต่ความอึดอัดไม่ปลอดโปร่งขาดการเอาใจใส่ ถึงคราวได้รับทุกข์ก็ไม่มีผู้ช่วยเหลือ

การไม่เห็นแก่ตนทำให้เป็นคนกว้างขวางในหมู่คณะ มีผู้คอยช่วยเหลือผูกมิตร ไม่มีศัตรู จิตใจสะอาด กำจัดความเห็นแก่ตัวให้หมดไป

๔.๑๘ ขนะตน

การขนะตนนี้อยู่ที่กำลึงใจ ต้องมีใจเข้มแข็งไม่อ่อนแอ เหมือนการจะเอาชนะผู้อื่นก็ต้องมีกำลึงกายแข็งแรง กล่าวหาญ ขนะตนก็ต้องกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ต้องมีความเพียรคือพยายามในการที่ต้องทำเสมอ บากบั่นในการที่ต้องฟันฝ่าอุปสรรคในการที่ติดขัดคิดจะทำอะไรในทางที่เป็นคุณประโยชน์ต้องทำ และทำให้ตลอดแม้การนั้นจะยากแสนยาก

อนึ่ง ต้องเอาชนะตน ต้องรั้งตนไม่ให้หันไปในทางที่ผิด ข้อนี้นี้เป็นความสำคัญที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์เดรัจฉาน เพราะมนุษย์รู้จักตั้งตนมิให้หันไปในทางที่ผิด แต่สัตว์ขาดคุณธรรมข้อนี้เมื่อมันมีความต้องการอะไรขึ้นมันก็ตรงเข้าไปเอาเฉย ๆ โดยไม่เกรงใจใคร ถ้าเขาไม่ให้บางที่มันก็กัดหรือทำร้ายเอา ถ้ามันโกรธไม่ชอบใจใคร มันก็ตรงเข้าทำอันตรายโดยไม่รั้งรอ มนุษย์ที่เอาชนะตนไม่ได้ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับสัตว์จำพวกนี้ เมื่อต้องการอะไรก็แย่งชิงลักขโมยมิได้ คำนึงถึงความเสียหายของผู้อื่น ส่วนคนที่เราขนะตน รู้จักยับยั้งใจไม่ทำอะไรตามใจ หรือตามความต้องการยอมนึกถึงประโยชน์ของผู้อื่นด้วย

การขนะตนเป็นการชนะที่ควรได้รับการยกย่องอย่างสูงยิ่งกว่าการชนะอย่างอื่นเป็นการชนะกิเลส ซึ่งเป็นมารร้ายและเป็นศัตรูอย่างสาหัสของตน เมื่อขับไล่ศัตรูคือกิเลสออกไปจากตนได้แล้วก็ได้ชื่อว่ามิชยชนะอันเป็นความสวัสดิ์ของตน

๔.๑๙ โจอทก์ตน

การเป็นโจทก์ตน หมายความว่า ฟ้องตน ตีตน ท้างตน ตักเตือนตน โดยไม่เข้ากับทนเมื่อเห็นตนดำเนินไปในทางที่ผิดต้องจัดการฟ้องตน ตีตน ท้างตน และตักเตือนตนทันที ไม่จำเป็นต้องให้คนอื่นมาคอยว่ากล่าว และควรดู การกระทำของตนให้มากกว่าที่จะไปดูการกระทำของคนอื่นและควรเห็นโทษ ของตนก่อนที่จะไปมองเห็นโทษของคนอื่น ปกติคนเรามักมองเห็นโทษของคน อื่นง่าย ส่วนโทษของตนมองเห็นยาก ดังคำกลอนที่พระเถระผู้ใหญ่องค์หนึ่งแต่ง ไว้ว่า

โทษคนอื่นเราเป็นเห็นภูเขา

โทษของเราแลไม่เห็นเท่าเส้นขน

ตดคนอื่นเหม็นเบือเราเหลือทน

ตดของตนถึงเหม็นไม่เป็นไร

ด้วยเหตุนี้ การโจทก์ตนจึงจำเป็นแก่คนที่ไม่เข้ากับทน เพราะเมื่อโจทก์ ตนอยู่เสมอๆ แล้วก็จะทำให้ตนเกิดความละอายตนขึ้นมาเอง ไม่กล้าทำในสิ่งที่ ผิดอีกต่อไป

๔.๒๐ พิพากษาดน

การพิพากษาดน คือ ตัดสิน ชี้ขาดการกระทำของตน เมื่อเห็นว่าการ กระทำนั้นเป็นไปในฝ่ายผิดแล้วกลับตนใหม่ไม่ใส่ใจฝืนขึ้นทำเช่นนั้นอีกต่อไป เหมือนนักโทษที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษเพราะทำความผิดแล้วกลับตนไม่ ประพฤติผิดอีกก็เป็นการดีแก่ตัวเอง

อนึ่ง การพิพากษาดนนี้เท่ากับเป็นการลงโทษตัวเองเพราะความผิด เป็นทางหนึ่งที่ทำให้คนเราเมื่อได้รับผลกรรมของตนจะได้ไม่โทษโนนโทษนี้ แทนที่จะโทษอย่างอื่นก็กลับโทษตนเองเสียเช่น เราเดินไปเตะของที่เขาวางไว้ แทนที่จะโทษคนที่เอามาวางเกะกะเราก็โทษตนเองที่ไม่ดูให้รอบคอบ เราถูก

ฟ้องร้องขึ้นโรงขึ้นศาลแทนที่จะโทษคนฟ้องเราก็อโทษตนเองที่เราคงต้องมีเหตุทำให้เขาฟ้องร้องเรา ถูกเขาทำร้ายแทนที่จะไปโทษคนทำร้าย เราก็อโทษตนเองว่าเราคงต้องไปทำอะไรแก่เขาเข้าบ้างจนเป็นเหตุให้เขาทำร้าย เราถูกดูถูกว่าเราคงไปทำอะไรไม่ดีมีร้ายขึ้น เขาจึงดูจึงว่า ดังนั้นเป็นต้น เมื่อเราได้พิพากษาตนเองอย่างนี้แล้ว ก็เป็นทางที่จะทำให้เราได้คิดและพยายามทำแต่ความดีต่อไป

๔.๒๑ สงวนตน

การสงวนตน ก็เหมือนเราสงวนของที่รักไว้ เพื่อนำออกใช้เมื่อคราวจำเป็น เช่น สงวนของกิน ของใช้ไว้เมื่อถึงคราวคับขันจะได้ไม่เดือดร้อน หรือในร่างกายของเรา เรามีของต้องสงวนเราก็อสงวนไว้ โดยไม่ยอมให้ใครแตะต้องได้ การสงวนตนก็เหมือนกัน เราสงวนเพื่อให้มีสุขภาพดีโดยเว้นสิ่งที่เป็นโทษทางร่างกาย เมื่อถึงคราวมีโรคร้ายก็จะได้มีกำลังต้านทานอยู่ได้

อนึ่ง การสงวนตนได้แก่การระวังความชั่วที่ยังไม่เกิดอย่าให้เกิดขึ้น พยายามละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป พยายามทำความดี เมื่อได้ดีแล้วก็รักษาไว้ไม่ให้เสื่อมเช่นเดียวกับเราสงวนของใช้เราระวังไม่ให้เปื้อน เมื่อเปื้อนก็พยายามล้างและซักฟอกแล้วเก็บไว้มิให้บวมสลาย

การสงวนตนนี้ เป็นคุณที่กำจัดการปล่อยตนและการเหยียดตนให้หมดไป

๔.๒๒ วางตน

การวางตน ก็คือทำตนให้พอดีพองาม วางตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะในกาลใดสถานที่ใดควรวางตนอย่างไร แสดงกิริยาท่าทางอย่างไร ควรพูดอย่างไร ผู้ที่รู้จักวางตัวเชื่อว่าสามารถในการปกครองตัวเอง หลักของการวางตัวนี้จะได้แก่ สัมปรีชธรรม ๗ ประการ คือ

๑. รู้จักเหตุ
๒. รู้จักผล
๓. รู้จักตน

๔. รู้จักประมาณ

๕. รู้จักกาล

๖. รู้จักบริษัท

๗. รู้จักบุคคล

เมื่อตั้งอยู่ในหลัก ๗ ประการนี้แล้ว เป็นอันเข้าไหนเข้าได้ไม่เคอะเขิน
อนึ่ง การวางตนนี้สำคัญที่สุด เพราะเป็นทางมาแห่งความสามัคคี และ
การประสานไมตรีระหว่างกันและกันให้สนิทแน่นยิ่งขึ้น การวางตัวให้ถูก ย่อม
กำจัดการยกตน เห็นแก่ตน อวดตน และถือตนเสียได้

๔.๒๓ ถ่อมตน

การถ่อมตน ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็ไม่แสดงความยิ่งใหญ่ของตน ชอบที่ฟัง
ความคิดเห็นของผู้อื่นแม้ผู้นั้นจะเป็นคนสูงกว่าตน เสมอตน หรือต่ำกว่าตน ไม่
สำคัญตนว่ารู้อะไร ๆ ดี ทุกอย่าง ชอบศึกษาและไต่ถามเพื่อเพิ่มพูนความรู้ของตน
ให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น ถ้าเป็นผู้น้อยก็แสดงความอ่อนน้อมอ่อนโยนต่อผู้ใหญ่หรือผู้ที่
เสมอกับตน หรือแม้ต่ำกว่าตน โดยไม่คำนึงถึงว่าตนมีฐานะดีกว่า มีความรู้ดีกว่า
มีตระกูลดีกว่า เป็นต้น ถือหลักที่ว่า “เป็นผู้น้อยคอยก้มประนมกร เหนื่อยไป
ก่อนคงสบายเมื่อปลายมือ”

การถ่อมตนนี้เป็นการปลุกฝังความรัก เคารพ นับถือ และกรุณาปราณี
จากผู้อื่นและกำจัดความ ยกตน อวดตน ถือตน ทะนงตนให้หมดไป

๔.๒๔ สร้างตน

การสร้างตน คือปรับปรุงตนให้เจริญทั้งในด้านอาชีพและจิตใจ ใน
ด้านอาชีพได้แก่การก่อร่างสร้างตัวให้มีความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้าน ไม่งอ
มืองอเท้า เก็บหอมรอมริบ รู้จักออมและประหยัด บากบั่นในการศึกษาเพื่อสร้าง
เสริมวิทยฐานะให้สูงขึ้น

ในด้านจิตใจพยายามสร้างจิตใจให้สำนึกในการอันควรและไม่ควรสร้างกำลังใจให้เข้มแข็ง เพื่อต่อสู้อุปสรรคนานาชนิด สร้างตนให้มีสมรรถภาพสร้างความคิดที่จะช่วยตัวเอง สร้างอำนาจให้เกิดแก่นในทางที่ถูกต้อง เรียกว่า อาศัยธรรมเป็นอำนาจไม่ใช่ใช้อำนาจเป็นการสร้างตนทำให้ตนมีหลักฐาน มีความเป็นอยู่สบาย ไม่เป็นคนหลักลอยหรือที่เรียกว่า “พ่อพวงมาลัย” ทำให้ตนมีกำลังใจดี มีความประพฤติดีเป็นที่นิยมนับถือของคนทั่วไป

หลักต่างๆ ที่ใช้สำหรับบังคับตามทีกล่าวมาแล้วนี้ เป็นวิธีที่จะทำให้การปฏิบัติตนดำเนินไปในทางที่ตรงเป็นการช่วยตนให้อยู่ในกรอบ ในหลัก ในระเบียบ ในแบบ ไม่เป็นคนนอกกรอบ นอกหลัก นอกระเบียบ นอกแบบ

ความจริงเรื่องของตนนี้ เป็นเรื่องสำคัญมากและสำคัญกว่าอย่างอื่น ศัตรูภายนอกที่ว่าร้ายก็ไม่ร้ายเท่าตนเป็นศัตรู ผู้อุปการคุณอื่น ๆ ที่คอยเกื้อกูลอุดหนุนเราหวังจะให้เราได้รับความสุขความเจริญ เช่น มารดา บิดา ครูบา อาจารย์ และญาติมิตรสหาย เป็นต้น ก็ยังไม่สำคัญเท่ากับตน ซึ่งจะทำให้เป็นที่พึ่งของตน คนอื่นเราพึ่งได้ก็จริง แต่จะทำให้ดีให้ชั่วนั้นอยู่ที่ตน มารดา บิดา ครูบาอาจารย์ ปรารถนาให้เราดี แต่ถ้าเราเอาดีไม่ได้ ก็หมดดีที่ตัวเองยื่นโยนให้กันไม่ได้ นอกจากตัวทำให้แก่ตัวเอง การเป็นดังนี้จึงต้องบังคับตนโดยวิธีดังกล่าว นั้น เพื่อความสวัสดิ์แก่ตน

บทที่ ๕

พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม

๕.๑ จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคนและสังคม

ชีวิตจะดีงามมีความสุข ประเทศชาติจะรุ่งเรืองมั่นคง และสังคมจะร่มเย็นเกษมศานต์ด้วยปัจจัยสำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคน ซึ่งจะ使人เป็นคนดีมีความสุข และเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ การพัฒนาคนก็ด้วยการศึกษา

คนที่มีการศึกษา ตลอดจนจบการศึกษาแล้ว เรียกว่า “บัณฑิต” ปัจจุบันเรียกคนที่ศึกษาจบปริญญาตรีแล้วว่าเป็น “บัณฑิต” เมื่อว่าโดยเนื้อหาสาระ บัณฑิต ก็คือคนที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา เป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาท พัฒนาชีวิตของตนจนลุล่วงถึงประโยชน์ที่เป็นจุดหมายของชีวิต

ขอให้พิจารณาพุทธพจน์ต่อไปนี้

“บุคคลผู้ไม่ประมาท เข้าถึงจุดหมายทั้งสอง คือจุดหมายในเรื่องที่ตาเห็น และจุดหมายที่เลียดาเห็น ชื่อว่าเป็นบัณฑิต, บุคคลนั้นเรียกว่าเป็นบัณฑิต เพราะบรรลุประโยชน์ที่เป็นจุดหมาย”

“ดูกรภิกษุในสัตว์โลกนี้ บุคคลผู้เป็นบัณฑิตมีปัญญามาก ย่อมไม่คิดการเพื่อเบียดเบียนตน ย่อมไม่คิดการเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น ย่อมไม่คิดการเพื่อเบียดเบียนทั้งสองฝ่าย, ย่อมคิดการเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตน ย่อมคิดการที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้อื่น ย่อมคิดการที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ทั้งสองฝ่าย ย่อมคิดการที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่โลกทั้งหมดทีเดียว, ดูกรภิกษุ ด้วยเหตุผลอย่างนี้แล บุคคลจึงชื่อว่าเป็นบัณฑิต มีปัญญามาก”

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติ ทั้งเพื่อประโยชน์ตน และเพื่อประโยชน์ผู้อื่น กล่าวคือ ภิกษุ

๑. ทั้งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยพฤติกรรมดี (ศีล) ด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นในการทำพฤติกรรมดี (ศีล) ให้ถึงพร้อม
๒. ทั้งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยจิตที่ฝึกดี (สมาธิ) ด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นในการทำภาวะจิตที่ฝึกดี (สมาธิ) ให้ถึงพร้อม
๓. ทั้งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นในการทำปัญญาให้ถึงพร้อม
๔. ทั้งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความมีจิตใจเป็นอิสระ (วิมุตติ) ด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นในการทำ ความมีจิตใจเป็นอิสระ (วิมุตติ) ให้ถึงพร้อม
๕. ทั้งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความหยั่งรู้หยั่งเห็นในวิมุตติด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นในการทำวิมุตติให้ถึงพร้อม

ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้ ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติทั้งเพื่อประโยชน์ตน และเพื่อประโยชน์ผู้อื่น”

“คุณกรมทานาม เมื่อใดแล อุบาสกทั้งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความเชื่อถือหลักการที่ถูกต้อง (ศรัทธา) ด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความเชื่อถือ หลักการที่ถูกต้อง, ทั้งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยพฤติกรรมดี (ศีล) ด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยพฤติกรรมดี, ทั้งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความเผื่อแผ่เสียสละ (จาคะ) ด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความเผื่อแผ่เสียสละ, ทั้งเป็นผู้ใฝ่ใจไปเยือนหาพระภิกษุด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นให้ไปเยือนหาพระภิกษุ, ทั้งเป็นผู้ใฝ่ใจดับสังขารด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นให้ดับสังขาร, ทั้งเป็นนักทรงจำหลักธรรมที่สดับแล้วด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นให้ทรงจำหลักธรรมไว้, ทั้งเป็นนักพิจารณาไตร่ตรองอรรถแห่งหลักธรรมที่ได้สดับแล้วด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นในการพิจารณาไตร่ตรองอรรถแห่งหลักธรรมที่ได้สดับแล้ว, ทั้งเป็นผู้รู้อรรถรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลักด้วยตนเอง และชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลักด้วย, คุณกรมทานาม ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ อุบาสกชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติทั้งเพื่อประโยชน์ตนและเพื่อประโยชน์ผู้อื่น”

๕.๒ ประโยชน์หรือคุณค่าที่เป็นจุดหมายของชีวิต

เรียกว่า อัตถะ หรือ อรรถ มี ๒ ระดับ ถ้าแยกละเอียด แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

๕.๒.๑ จุดหมายขั้นต้นตาเห็น หรือประโยชน์ปัจจุบันทันตา (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) ที่สำคัญ คือ

๑) ความมีความสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง สง่างาม ไร้โรคตลอดจนมีอายุยืนยาว

๒) ความมีทรัพย์สินเงินทอง อย่างน้อยมีอาชีพการงานพึ่งตนได้ในทางเศรษฐกิจ

๓) การมีครอบครัวที่มั่นคงผาสุก ตลอดจนวงศ์ตระกูลเป็นที่นับถือ

๔) ความเป็นที่ยอมรับในสังคม มีสถานภาพดี มีชื่อเสียงเกียรติคุณ พรั่งพร้อมด้วยยศไม่ว่าจะเป็นเกียรติยศ บริวารยศ หรืออิสริยยศ

๕.๒.๒ จุดหมายขั้นเลยตามองเห็น หรือประโยชน์เบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ) เช่น

๑) การมีความสุขทางจิตใจ ด้วยศรัทธาในพระรัตนตรัย ซาบซึ้งในบุญกุศล และมั่นใจในการทำกรรมดี

๒) ความอึดใจมั่นใจในชีวิตของตนที่มีความประพฤติสุจริตดีงาม ได้ทำสิ่งที่ถูกต้อง

๓) ความอึดใจภูมิใจในควมมีชีวิตที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ที่ได้เสียสละทำการสร้างสรรค์ก่อคุณไว้แก่เพื่อนมนุษย์และสังคม

๔) ความกล้าวกกล้ามั่นใจ และปลอดโปร่งเบิกบานใจ เนื่องจากมีความรู้ มีปัญญาที่จะแก้ปัญหาและจัดทำดำเนินกิจการต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

๕) ความสบายใจมั่นใจในกรรมที่ได้ประกอบไว้อันเป็นบุญกุศลดีงามสุจริต เป็นหลักประกันชีวิตในภพหน้า สามารถจากโลกนี้ไปโดยไม่ต้องหวาดหวั่นกลัวภัยแห่งทุกคติ

๕.๒.๓ จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง (ปรমัตถะ) หมายถึง ความมีจิตใจที่หลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ทั้งปวง บรรลุภาวะที่เรียกสั้น ๆ ว่า นิพพาน ซึ่งเป็นอิสรภาพ สันติ และความสุขอย่างสูงสุด ที่เกิดจากความรู้งามยิ่งเห็นความจริงแท้ของโลกและชีวิต มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวไปตามโลกธรรม คือความผันผวนปรวนแปรเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งหลาย ปลอดภัยผ่องใสเบิกบานเป็นสุขและสะอาดบริสุทธิ์ได้ตลอดทุกเวลามีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

คนที่จะเชื่อว่าเป็นบัณฑิต หรือผู้มีการศึกษา จะต้องมีชีวิตที่บรรลุจุดหมายอย่างน้อยถึงระดับที่ ๒ คือ สัมปรายิกัตถะ

อนึ่ง ประโยชน์หรือจุดหมาย (อัตถะ) ทั้ง ๒ หรือ ๓ ระดับนี้ แยกออกไปอีกเป็น ๓ ด้าน ซึ่งบัณฑิตที่แท้จริงจะต้องบำเพ็ญให้สำเร็จ คือ

๑. **ประโยชน์ตน** (อัตตัตถะ) คือ ประโยชน์ ๓ ระดับที่กล่าวข้างต้นนั้นที่พึงทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง หรือพัฒนาชีวิตของตนเองให้ลุถึง

๒. **ประโยชน์ผู้อื่น** (ปรัตถะ) คือประโยชน์ ๓ ระดับที่กล่าวข้างต้นนั้น ที่พึงช่วยเหลือให้ผู้อื่นหรือเพื่อนมนุษย์ได้บรรลุถึงด้วยการชักนำให้เขาพัฒนาชีวิตของเขาเองขึ้นไปจนเข้าถึงตามลำดับ

๓. **ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย** (อุภยัตถะ) ถือประโยชน์ร่วมกัน หรือประโยชน์แก่สังคมทั้งหมดโดยเฉพาะสภาพและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่พึงช่วยกันสร้างสรรค์บำรุงรักษา อันจะเกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่นเข้าถึงจุดหมายทั้ง ๓ ระดับนั้น

ในหลายกรณีท่านพูดให้สั้นเพื่อสะดวกในการสื่อสาร โดยแบ่งเป็นเพียง ๒ อย่างคือ ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) และประโยชน์ผู้อื่น (ปรัตถะ) ในกรณี

เช่นนี้ฟังเข้าใจว่า คำว่า ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถะ) ก็คือ ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น ที่ประสานเข้าด้วยกันนั่นเอง

โดยทั่วไป มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะฝึกตนให้บรรลุอัตถะทั้ง ๓ ระดับ และมีหน้าที่ที่จะต้องบำเพ็ญประโยชน์หรืออัตถะทั้ง ๓ ด้าน ทุกคนจึงสามารถเป็นบัณฑิตด้วยการฝึกตนและด้วยการปฏิบัติตามหลักการที่กล่าวมานี้

การฝึกตนของมนุษย์นั้น เรียกว่า การศึกษา (สิกขา) หรือการพัฒนาชีวิต (ภาวนา) เราจึงพูดด้วยภาษาทางวิชาการว่า บุคคลเป็นบัณฑิตด้วยการศึกษา (สิกขา) หรือด้วยการพัฒนาชีวิต (ภาวนา)

การฝึกตนที่เรียกว่า การศึกษา (สิกขา) หรือการพัฒนาชีวิต (ภาวนา) นั้น มนุษย์อาจแสวงหา หรือทำให้สำเร็จได้ ทั้งจากการปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของระบบที่จัดตั้งกันขึ้นไว้ในสังคมมนุษย์ คือในสถาบันการศึกษาต่างๆ และจากการเรียนรู้ด้วยวิธีการอย่างอื่น ซึ่งเรียกก่าย ๆ ว่า เป็นการศึกษานอกระบบไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม ถ้าบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาเป็นอยู่อย่างไม่ประมาทและได้พัฒนาชีวิตของตนจนบรรลุประโยชน์ที่เป็นจุดมุ่งหมาย (อัตถะ) ที่กล่าวมาแล้ว บุคคลผู้นั้นก็เป็นบัณฑิต โดยมีต้องคำนึงว่า เขาจะศึกษาในระบบหรือนอกระบบ หรือจากการเรียนรู้และฝึกฝนในการดำเนินชีวิตของเขาเองก็ตาม

ถ้าเขามีคุณสมบัติของความเป็นบัณฑิตที่แท้จริงนี้ โดยผ่านการศึกษาในระบบ เขาก็เป็นบัณฑิต ทั้งโดยสาระและโดยรูปแบบ

ถ้าเขามีคุณสมบัติของความเป็นบัณฑิตที่แท้จริงนี้ โดยมีได้ผ่านการศึกษาชนิดที่จัดตั้งขึ้นเป็นระบบในทางสังคม เขาก็คงเป็นบัณฑิตโดยสาระ

๕.๓ หลักการของการศึกษา

การศึกษา (สิกขา) แยกย่อยออกไปเป็น ๓ ด้าน โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี ๓ ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๕.๓.๑ ศิล คือการฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรม ทางกาย และวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องมีผลดี ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ว่านั้น มีอยู่สองประการ ประการแรก คือสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์ (ในความหมายเดิมทางพุทธศาสนารวมทั้งสัตว์อื่นทั้งหลายทั้งปวงด้วย) และประการที่สองคือ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย ๔ เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีและสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติ

ศิลปะแบ่งเป็นหมวดใหญ่ ๆ ๔ หมวด คือ

๑) การรักษาวินัยแม่บทของชุมชน (ปาติโมกขสังวร) เมื่อคนอยู่ร่วมกัน หรือทำงานทำกิจการทั้งหลายร่วมกัน เป็นชุมชน เป็นหน่วยงาน เป็นองค์กร ตลอดจนเป็นประเทศชาติ จะต้องมีกฎเกณฑ์กติกา ตลอดจนกฎหมาย เพื่อจัดระเบียบระบบให้เกิดความเรียบร้อยและความประสานสอดคล้อง ที่ช่วยเอื้อโอกาสให้ชีวิตความเป็นอยู่ และกิจการต่างๆ ดำเนินไปด้วยดี สมตามวัตถุประสงค์แห่งชีวิตหรือกิจการของชุมชนนั้น ดังเช่นพระสงฆ์ในพุทธศาสนา มีวินัยแม่บทที่เรียกชื่อเฉพาะว่า ปาติโมกข์ ซึ่งเรามักเรียกกันง่าย ๆ ว่าศีล ๒๒๗ ชุมชนอื่น เช่น โรงเรียน ก็ต้องมีกฎเกณฑ์กติกาที่เป็นวินัยแม่บทอย่างนี้เช่นเดียวกัน

วินัยแม่บทสำหรับสังคมคฤหัสถ์หรือสังคมแห่งมนุษยชาติทั้งหมด ก็คือศีล ๕ ซึ่งถือว่าเป็นมนุษยธรรม เพราะเป็นบรรทัดฐานที่จะทำให้มนุษย์มีวิถีชีวิตที่สูงกว่าสัตว์เดรัจฉาน อยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนกัน และรักษาสังคมให้มีสันติสุข

สังคมมนุษย์ส่วนย่อยลงไป เช่น ประเทศ สถาบัน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากจะต้องรักษาศีล ๕ แล้ว ก็ยังต้องปฏิบัติตามวินัยแม่บทที่เป็นส่วนเฉพาะของตนเองย่อยลงไปอีก เช่น

- กฎหมาย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงมา
- จรรยาบรรณของวิชาชีพต่าง ๆ เช่น จรรยาแพทย์ จรรยาบรรณ

ของข้าราชการพลเรือน เป็นต้น

ฯลฯ

๒) การรู้จักใช้อินทรีย์ (อินทรียสังวร) เรารับรู้สิ่งแวดล่อมโดยผ่านทางอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ถ้ารับรู้ใช้หูตาไม่เป็น เช่น ดูไม่เป็น ฟังไม่เป็น แทนที่จะได้ประโยชน์ก็จะเกิดโทษ เช่น เกิดความลุ่มหลงมัวเมา ถูกหลอกลวง และเสื่อมเสียสุขภาพ เป็นต้น ตลอดจนนำไปสู่การใช้มือ และสมองเพื่อการแย่งชิง หรือทำลาย จึงต้องพัฒนาพฤติกรรมในการใช้อินทรีย์ ให้ดู ฟัง เป็นต้น อย่างมีสติ เมื่อดูเป็น ฟังเป็น เช่นดูทีวีเป็น ฟังวิทยุเป็น รู้จักใช้ตาหู แสวงหาความรู้ เป็นต้น ก็จะได้ปัญญา ได้คุณภาพชีวิตและนำไปสู่การใช้มือและสมองเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันและทำการสร้างสรรค์

หลักปฏิบัติที่สำคัญในการใช้อินทรีย์ คือ

ก. รู้จักพิจารณาเลือกเฟ้นสิ่งที่จะดู จะฟัง เป็นต้น แยกแยะได้ อย่างรู้เท่าทันว่า สิ่งใดรายการใด ดีงามหรือไม่ เป็นคุณประโยชน์หรือเป็นโทษ เป็นภัย แล้วหลีกเลี่ยงเว้นสิ่งที่ชั่วร้าย เป็นโทษภัย และรับดูรับฟังสิ่งที่ดีงาม เป็นประโยชน์

ข. ดู ฟัง เป็นต้น อย่างมีสติ ควบคุมตนเองได้ รู้จักประมาณ รู้พอดี ไม่ปล่อยตัวให้ลุ่มหลงมัวเมา ตกเป็นทาสของสิ่งที่ดูที่ฟังเป็นต้นนั้น อันจะทำให้สิ้นเปลืองเงินทอง สูญเสียเวลา เสียการทำงาน เสียการเล่าเรียน เป็นต้น

ค. ไม่เห็นแก่ความสนุกสนานบันเทิง ไม่ติดอยู่แค่ความชอบใจ ไม่ชอบใจ แต่รู้จักดู รู้จักฟัง ให้ได้คุณค่าที่ดีงามเป็นประโยชน์สูงขึ้นไปกว่านั้น โดยเฉพาะที่สำคัญคือต้องให้ได้ปัญญา และคติที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชีวิตและสังคม

๓) การหาเลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ (อาชีวะปาริสุทธิ) การทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นพฤติกรรมหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ถ้ามีผู้หาเลี้ยงชีพโดยวิธีทุจริต เป็นมิถฉาชีพ นอกจากชีวิตของตนเองจะชั่วร้าย เสื่อมเสียแล้ว ก็จะ

ก่อความเดือดร้อนแก่สังคมอย่างมาก จึงต้องย้ำเน้นกันอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาสัมมาชีพ และส่งเสริมให้ประชาชนฝึกฝนตนให้สามารถประกอบสัมมาชีพ คือหาเลี้ยงชีวิตโดยทางสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย สัมมาชีพพึงมีลักษณะที่สำคัญ ๆ ดังนี้

- เป็นอาชีพการงานที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อเวรภัย หรือสร้างความเดือดร้อนเสียหายแก่สังคม
- เป็นอาชีพการงานที่ช่วยแก้ไขปัญหา หรือสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมในทางใดทางหนึ่ง
- เป็นอาชีพการงานที่ช่วยให้ผู้ทำได้พัฒนาชีวิตของตนให้งอกงามยิ่งขึ้น ทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา
- เป็นอาชีพการงานที่ไม่ทำลายคุณค่าของชีวิตและไม่เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต แต่ทำให้ชีวิตของตนมีคุณค่าน่านภาคภูมิใจ
- เป็นอาชีพการงานที่ทำให้ได้ปัจจัยเลี้ยงชีวิตมาด้วยเรี่ยวแรง กำลังกาย กำลังสติปัญญา ความเพียรพยายาม ความสามารถ และฝีมือของตน และทำให้ได้ฝึกฝนพัฒนาความเชี่ยวชาญ จัดเจน หรือฝึกปรือฝีมือในทางสร้างสรรค์ยิ่งขึ้นไป

๔) การเสพบริโภคปัจจัยโดยใช้ปัญญา (ปัจจัยปฏิเสวนา)

พฤติกรรมของมนุษย์ในที่สุดก็มาลงที่การกิน ใช้ เสพ บริโภค ถ้ามนุษย์ไม่พัฒนาพฤติกรรมในการเสพบริโภค ก็จะก่อปัญหาอย่างมากทั้งแก่ชีวิต แก่สังคมและแก่โลก เพราะเขาจะกิน ใช้ บริโภคปัจจัย ๔ และสิ่งของเครื่องใช้ทั้งหลาย รวมทั้งเทคโนโลยี ด้วยโมหะ ก่อให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต การใช้จ่ายสิ้นเปลือง การขัดแย้งแย้งซึ่งเบียดเบียนกันในด้านสังคม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการก่อกมลภาวะ เป็นต้น จึงต้อง

พัฒนาพฤติกรรมในการกิน ใช้ เสพ บริโภค ให้เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากปัญญาที่รู้ เข้าใจ และปฏิบัติให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของปัจจัย ๔ ตลอดจนเทคโนโลยี นั้น ๆ เริ่มแต่รับประทานอาหารเพื่อบำรุงเลี้ยงร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดี ไม่ใช่กินเพียงเอร็ดอร่อย อวดโก้ อวดฐานะ หรือตื่นตามค่านิยมฟู้ฟ่า ให้ เป็นการกินด้วยปัญญา ที่ทำให้รู้จักประมาณในการบริโภคหรือกินพอดี ที่เรียกว่า โภชนะมัตตัตถุญตา ตลอดจนการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ อย่างประหยัด ซึ่งทำให้ได้ ประโยชน์มากที่สุดโดยสิ้นเปลืองน้อยที่สุด

ปัจจัยปฏิเสวนา หมายถึง การใช้ปัญญาทำความเข้าใจ แล้ว บริโภคปัจจัยทั้งหลายให้ได้ผลตรงพอดีตามคุณค่าแท้จริงที่เป็นจุดหมายของการ บริโภคสิ่งนั้นๆ ศิลหมวดนี้มีหลักในการปฏิบัติดังนี้

ก. บริโภคด้วยความรู้ตระหนักว่าการมี-ใช้-บริโภค สิ่งเหล่านั้นมิใช่เป็นจุดหมายของชีวิต แต่มันเป็นปัจจัยเครื่องช่วยเกื้อหนุนให้เรา สามารถพัฒนาชีวิต และทำการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขที่สูงยิ่งขึ้นไป

ข. บริโภคด้วยความรู้เท่าทันต่อวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของ การบริโภคใช้สอยสิ่งนั้นๆ เช่น การสวมรองเท้ามีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยปกป้อง เท้า มิให้เป็นอันตรายจากสิ่งกระทบกระทั่งและเชื้อโรค เป็นต้น และเพื่อช่วยให้ เดินวิ่งได้สะดวกรวดเร็วทนทาน เป็นต้น มิใช่สวมใส่เพื่ออวดโก้แสดงฐานะกัน ตามค่านิยมที่เลื่อนลอย

ค. บริโภคโดยพิจารณาจัดสรรควบคุมให้ได้ปริมาณ ประเภท และคุณสมบัติของสิ่งที่บริโภคตรงพอดีกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของ การบริโภคสิ่งนั้นเช่น บริโภคอาหารในปริมาณและประเภทซึ่งพอดีกับความ ต้องการของร่างกายที่จะช่วยให้มีสุขภาพดี

ง. สามารถละเว้นหรือเลิกเสพบริโภคสิ่งที่ไม่เป็นปัจจัย เกื้อหนุนชีวิต เช่น สิ่งที่ทำลายสุขภาพ เป็นต้น โดยไม่เห็นแก่การเสพรส หรือ ความโก้หรูหร่า เป็นต้น

๕.๓.๒ สมာธิ หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรม เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนา และเป็นไปตามเจตจำนงและแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้ว ก็จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย แม้ความสุขความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจ

ยิ่งกว่านั้น ปัญญาจะเจริญงอกงามได้ ต้องอาศัยจิตใจที่เข้มแข็ง ผู้ปัญหาเอาใจใส่ มีความเพียรพยายามที่จะคิดค้นไม่ทอดทิ้ง ยิ่งเรื่องที่คิดหรือพิจารณานั้นยาก หรือละเอียดลึกซึ้ง ก็ยิ่งต้องมีจิตใจที่สงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่พลุ่งพล่านกระวนกระวาย คือต้องมีสมาธิ จึงจะคิดได้ชัดเจน เจาะลึกทะลุได้ และมองเห็นทั่วตลอด จิตที่ฝึกดีแล้ว จึงเป็นฐานที่จะให้ปัญญาทำงานและพัฒนาอย่างได้ผล

การพัฒนาจิตใจนี้ มีสมาธิเป็นแกน หรือเป็นศูนย์กลาง จึงเรียกง่ายๆ ว่า “สมาธิ” และอาจแยกออกได้เป็นการพัฒนาคุณสมบัติของจิตใจด้านต่าง ๆ คือ

๑) พัฒนาคุณธรรมซึ่งเป็นคุณภาพของจิตใจ กล่าวคือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีขึ้น ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีต และประเสริฐ เช่น

- เมตตา คือความรัก ความปรารถนาดี เป็นมิตร อยากให้ผู้อื่นมีความสุข
- กรุณา คือ ความสงสารอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์
- มุทิตา คือ ความพลอยยินดี พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จ มีความสุข หรือก้าวหน้าในการทำสิ่งที่ดีงาม
- อุเบกขา คือ ความวางตัววางใจเป็นกลาง เพื่อ

รักษารธรรม เมื่อผู้อื่นควรจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาตามเหตุและผล

- จาคะ คือ ความมีน้ำใจเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เห็นแก่ตัว
- กตัญญูกตเวทิตา คือ ความรู้จักคุณค่าแห่งการกระทำของผู้อื่น และแสดงออกให้เห็นถึงการรู้คุณค่านั้น
- หิริ คือ ความอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว
- โอตตปปะ คือ ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่วคร้ามขยาดต่อทุจริต
- คารวะ คือ ความเคารพ ความใส่ใจรู้จักให้ความสำคัญแก่สิ่งนั้น ผู้ นั้น อย่างถูกต้องเหมาะสม
- มัทวะ คือ ความอ่อนโยน สุภาพ นุ่มนวล ไม่กระด้าง

๒) พัฒนาสมรรถภาพและประสิทธิภาพของจิตใจ โดยเสริมสร้างคุณสมบัติที่ทำให้จิตใจมีความเข้มแข็ง หนักแน่นมั่นคง แก่ล้าวกกล้าสามารถทำกิจหน้าที่ได้ดี เช่น

- ฉันทะ คือ ความใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ อยากรู้ความจริง และใฝ่ที่จะทำสิ่งดีงามให้สำเร็จ อยากรู้เข้าถึงภาวะดีงามอันเลิศสูงสุด
- วิริยะ คือ ความเพียรบุกฝ่าไปข้างหน้า เอาธุระรับผิดชอบ ไม่ยอมทอดทิ้งกิจหน้าที่
- อุตสาหะ คือ ความขยัน ความอดสู้ ความสู้ยากบากบั่น ไม่ย่อ ไม่ถอย
- ขันติ คือ ความอดทน ความเข้มแข็ง ความทนทานหนักแน่นมั่นคง

- จิตตะ คือ ความมีใจจดจ่อ ใส่ใจ อุทิศตัวอุทิศใจให้ แก่กิจหน้าที่ หรือสิ่งที่ทำ
- สัจจะ คือ ความตั้งใจจริง จริงใจและจริงจัง เอาจริง เอาจัง มั่นแน่วต่อสิ่งที่ทำไม่เหยาะเหยะ ไม่เรรวน ไม่กลับกลาย
- อธิษฐาน คือ ความตั้งใจเด็ดเดี่ยว ความมุ่งมั่น แน่วแน่ต่อจุดหมาย
- ตบะ คือ พลังเพากิเลส กำลังความเข้มแข็งพากเพียร ในการทำกิจหน้าที่ให้สำเร็จ โดยแผดเผาระวังยับยั้ง กิเลสตัณหาได้ ไม่ยอมแก่ทุจริต และไม่เห็นแก่ ความสุขสำราญปรนเปรอ
- สติ คือ ความระลึกรู้ได้ ไม่เผลอเรือ ไม่เลือนลอย ท้นต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับทุกอย่าง กำหนดจิตใจกับกิจหน้าที่ หรือสิ่งที่ทำ กันยังใจจาก สิ่งที่เสื่อมเสียหายเป็นโทษ และไม่ปล่อยโอกาสแห่ง ประโยชน์ หรือความดีงาม ความเจริญให้เสียไป
- สมာธิ คือ ภาวะจิตที่ตั้งมั่น แน่วแน่ ได้ที่ อยู่ตัว สงบ อยู่กับสิ่งที่ต้องการทำ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่แกว่งไกว ไม่มี อะไรรบกวนได้

๓) พัฒนาความสุขและภาวะที่เกื้อหนุนสุขภาพของจิตใจ

คุณสมบัตินี้ควรเสริมสร้างขึ้นให้มีอยู่ประจำในจิตใจ เพื่อความมีสุขภาพจิตที่ดี พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้หลายอย่างโดยเฉพาะ

- ปราโมทย์ คือ ความร่าเริง สดชื่น เบิกบานใจ ไม่ หดหู่หรือห่อเหี่ยว
- ปีติ คือ ความอิ่มใจ ปลาบปลื้ม เปรมใจ พูใจ ไม่โหย

ทิวแห่งใจ

- ปัสสัทธิ คือ ความสงบเย็น ผ่อนคลายกายใจ ไม่คับ ไม่เครียด
- สุข คือ ความคล่องใจ สะดวกสบายใจ สมใจ ไม่มีอะไรบีบคั้นติดขัดคับข้อง
- สันติ คือ ความสงบปราศจากความเร่าร้อน กระวนกระวาย ซึ่ง
- เกษม คือ ความปลอดโปร่ง ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย โลงโปร่งใจไร้กังวล
- สติภาพ คือ ความเย็นสบาย ไม่มีอะไรแผดเผาใจ ไม่ตรอมตรม
- เสรีภาพ คือ ความมีใจเสรีเป็นอิสระ ไม่ถูกผูกมัด ติดข้อง จะไปไหนก็ไปได้ตามประสงค์
- ปรีโยทาดตา คือ ความผ่องใสผุดผ่อง แจ่มจ้า กระจ่าง สว่างใจ ไม่มีความขุ่นมัวเศร้าหมอง
- วิมรียาทิกัตตา คือ ความมีใจไร้พรมแดน ไม่กีดกัน จำกัดตัว หรือหมกมุ่นติดค้าง มีจิตใจใหญ่กว้างไร้ขอบคันเขตแดน

คุณสมบัติทั้งหลายที่กล่าวมานี้ แม้จะดีงามเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง แต่บางอย่างอาจถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ก่อให้เกิดโทษได้ (เช่น เพียรในการลักของเขา) หรือนำไปพ่วงกับการกระทำที่ไม่ดี (เช่น ปิติปลื้มใจที่รังแกเขาได้) หรือใช้ผิดเรื่อง ผิดที่ ผิดกรณี ผิดสถานการณ์ (เช่น มุททาพลอยยินดีส่งเสริมคนที่ได้ลาภหรือประสบความสำเร็จโดยทางทุจริต) เป็นต้น จึงต้องศึกษาให้เข้าใจความหมาย ความมุ่งหมาย และการใช้งาน เป็นต้นให้ชัดเจน และรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้องพอดี

การพัฒนาในด้านจิตใจนี้ เมื่อปฏิบัติสูงขึ้นไป ความสำคัญของสมาธิที่เป็นแกน หรือเป็นศูนย์กลาง จะยิ่งเด่นชัดมากขึ้น และเมื่อสมาธิเจริญขึ้นไป จนจิตแน่ว ดิ่งอยู่ตัวอย่างแท้จริงแล้ว ผู้บำเพ็ญสมาธินั้นก็จะบรรลุภาวะจิตที่เรียกว่า “ฌาน” ซึ่งเป็นสมาธิจิตขั้นสูง

การพัฒนาจิตใจ หรือเรื่องของสมาธิทั้งหมดนั้น แม้จะมีประโยชน์มากมาย นำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ได้หลายอย่าง เช่นในเรื่องพลังจิต และในด้านการหาความสุขทางจิตใจ แต่คุณค่าที่แท้จริงที่ท่านมุ่งหมาย ก็คือ เพื่อเป็นฐานหรือเป็นเครื่องเกื้อหนุนการพัฒนาปัญญา

การทำงานทางปัญญาที่ยิ่งละเอียดซับซ้อนและลึกซึ้งมากขึ้น ก็ยิ่งต้องการสมาธิจิตสูงขึ้น การพัฒนาจิตใจหรือสมาธินี้จึงมีความสำคัญมาก

๕.๓.๓ ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเรามีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแค่ไหน ก็อยู่ที่ว่าจะมีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจ ให้ทางออกแก่จิตใจ เช่น เมื่อจิตใจอึดอัดหรือมีปัญหาติดตันอยู่ พอเกิดปัญญารู้ว่าจะทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้ การพัฒนาปัญญาเป็นเรื่องกว้างขวาง แยกออกไปได้หลายด้าน และมีหลายขั้นหลายระดับ เช่น

๑) ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จ

- ความรู้ความเข้าใจข้อมูลความรู้ รวมทั้งศิลปวิทยาการต่าง ๆ เข้าถึง เนื้อหาความหมายได้ถูกต้องชัดเจน
- การรับรู้เรียนรู้อย่างถูกต้องตามเป็นจริง ตรงตามสถานะของสิ่งนั้นๆ หรือตามที่มันเป็น
- ความรู้จักจับสาระของความรู้ หรือเรื่องราวต่างๆ

รู้จัก รู้ประเด็น สามารถยกขึ้นพูด ยกขึ้นชี้แจง
หรือยกขึ้นวางเป็นหลักได้

- ความรู้จักสื่อสารถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการของตนให้ผู้อื่นรู้ตามเห็นตาม เป็นต้น
- การคิด การวินิจฉัยที่ถูกต้องชัดเจนและเที่ยงตรง
- ความรู้จักแยกแยะวิเคราะห์วิจัยสืบสาวเหตุปัจจัยของเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและทำการสร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้
- ความรู้จักจัดทำดำเนินการหรือบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ให้สำเร็จผลตามที่มุ่งหมาย
- ความรู้จักเชื่อมสัมพันธ์ประสบการณ์ข้อมูลและองค์ความรู้ต่าง ๆ โยงเข้ามาประสานเป็นภาพองค์รวมทั้งชัดเจน หรือโยงออกไปสู่ความหยั่งรู้ หยั่งเห็นใหม่ๆได้

๒) ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม

- ความรู้เข้าใจในระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่

อิงอาศัย สืบเนื่องส่งผลต่อกันตามเหตุปัจจัย มองเห็นภาวะและกระบวนการที่ชีวิตสังคัม และโลกคือหมู่สัตว์ มีความเป็นมาและจะเป็นไปตามกระแสแห่งเจตจำนงและเหตุปัจจัยที่ตนประกอบสร้างสมจัดสรรและมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นทั้งหลาย เรียกว่าเป็นไปตามกรรม

๓) ปัญญาที่ช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ดีงาม

- ความรู้เข้าใจเข้าถึงเท่าทันความจริงของสังขารคือ

โลกและชีวิตที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกฎธรรมดาของธรรมชาติ จนสามารถวางใจถูกต้องต่อสิ่งทั้งหลาย ทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็นอิสระได้โดยสมบูรณ์ และมีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

การศึกษา ๓ ด้านที่เรียกว่าไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้เป็นหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนา เป็นระบบและเป็นกระบวนการทั้งหมดของการพัฒนาคน จากหลักไตรสิกขานี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมและข้อธรรมแยกย่อยออกไปมากมาย อย่างที่เรามักเห็นหรือได้ยินเป็นหมวด ๆ หรือเป็นชุด ๆ มี ๓ ข้อบ้าง ๔ ข้อบ้าง ๕ ข้อบ้าง ฯลฯ หลักธรรมแต่ละหมวด แต่ละชุดเหล่านั้นก็คือ ข้อปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชีวิต พัฒนาสังคม ในขั้นตอน หรือในส่วนปลีกย่อยต่าง ๆ แต่ละหมวด แต่ละชุดมักจะมีสาระบางส่วนของไตรสิกขาครบทั้ง ๓ อย่าง ประสานหรือบูรณาการกันอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ตามความเหมาะสมกับกรณีนั้น ๆ

๕.๔ กิจกรรมที่เกี่ยวพันกระบวนการของการศึกษา

สำหรับชาวพุทธที่เป็นชาวบ้านทั่วไป มีหลักธรรมชุดหนึ่งที่รู้จักกันดีเป็นข้อปฏิบัติสำคัญที่ขยายไตรสิกขาลงมาสู่ชีวิตและสังคมในวงกว้าง ซึ่งชีวิตของคนส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้อง อาศัยวัดถุ และมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่แตกต่างหลากหลายมาก หลักธรรมชุดนี้ก็คือ ทาน ศีล ภาวนา ที่เรียกว่า **บุญกิริยาวัตร** (หลักการทำบุญ) ๓ อย่าง ซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้นในการฝึกฝนพัฒนาคนให้เจริญงอกงามในความดี

หลักธรรมชุดนี้ ซึ่งเรียกสั้น ๆ ว่า บุญกิริยา เมื่อนำมาปฏิบัติกันอย่างถูกต้องและให้แพร่หลาย จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความสงบสุขแก่สังคมและเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้ก้าวต่อไปในไตรสิกขาได้อย่างดี ดังจะยกตัวอย่างวิธีปฏิบัติดังนี้

๕.๔.๑ ทาน คือการให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน ที่ควรเน้นคือ

๑) การถวายทานแก่พระภิกษุสามเณร ในฐานะที่ท่านปฏิบัติธรรมเป็นแบบอย่างและเป็นผู้ดำรงธรรมไว้ให้แก่สังคม ในเมื่อท่านอุทิศชีวิตให้แก่ธรรม ด้วยการเล่าเรียน ปฏิบัติ และเผยแผ่สั่งสอน โดยมีได้ประกอบอาชีพเลี้ยงชีวิตด้วยผลตอบแทน และฝากชีวิตด้านวัตถุไว้กับประชาชนชาวพุทธ

ฝ่าคฤหัสถ์จึงถือเป็นหน้าที่ที่จะดูแลบำรุง ให้ท่านมีกำลังบำเพ็ญศาสนกิจ ด้วยการถวายปัจจัย ๔

๒) การสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่มีความจำเป็น เช่น ให้เสื้อผ้า อาหาร และปัจจัยยังชีพทั้งหลายแก่ผู้ด้อยโอกาส คนยากไร้ ขาดแคลนทั่วไป คนเจ็บไข้ คนพิการ ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ประสบภัย เช่น อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย เป็นต้น

๓) การส่งเสริมสนับสนุนบุคคลและกิจการที่ดื่งาม สร้างสรรค์ด้วยการร่วมกันจัดตั้งกิจการการกุศล หรือบริจาคทุนให้กำลัง สนับสนุนแก่บุคคลและกิจการมีมูลนิธิตั้ง เป็นต้น ที่บำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๔) การบำเพ็ญอุกภัยทาน คือ บำเพ็ญเมตตาการุณยธรรม ให้ความไม่มีภัยแก่สัตว์ทั้งหลาย ทั้งสัตว์บก สัตว์บิน และสัตว์น้ำ ด้วยการไม่ รังแก ไม่เบียดเบียน ช่วยสงวนพันธุ์ ช่วยอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของมัน ด้วยการ รักษาป่า เป็นต้น

๕.๔.๒ ศิล คือการประพฤติดีงาม มีพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน และ ฝึกหัดขัดเกลาเฉพาะอย่างยิ่ง

๑) **รักษาศีล ๕** สำหรับคฤหัสถ์ คือชาวบ้านผู้ยังแสวงหา วัตถุ หรือสิ่งเสพบริโภคต่าง ๆ เมื่อต่างคนต่างหา ทุกคนก็อยากได้ อยากเอาให้ มากที่สุด คนที่มีกำลัง มีโอกาส มีความสามารถมากกว่า ก็จะข่มเหงรังแกคนที่ อ่อนแอกว่า ที่ด้อยกำลัง ด้อยโอกาส สังคมก็จะเดือดร้อน เต็มไปด้วยการ เบียดเบียนแย่งชิง ด้วยเหตุนี้ท่านจึงวางหลักศีล ๕ ไว้เป็นกรอบหรือเป็นขอบเขต ว่าใครจะแสวงหาอย่างไรก็หาไป แต่ขอให้อยู่ในขอบเขตที่จะไม่ละเมิดศีล ๕ ข้อ นี้ แล้วสังคมก็จะสงบสุขพอสมควรไม่ถึงกับลุกเป็นไฟ และทุกคนก็พอยู่กันได้ และพอมีความสุขได้มากบ้างน้อยบ้างโดยให้ทุกคน

(๑) **เว้นจากปาณาติบาต** ไม่ละเมิดต่อชีวิตร่างกายกัน รวมทั้งไม่รังแกสัตว์

(๒) เว้นจากอทินนาทาน ไม่ละเมิดต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกันและกัน

(๓) เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร ไม่ละเมิดต่อคูครองของรัก ของหวงกัน

(๔) เว้นจากมุสาวาท ไม่ละเมิดต่อกันทางวาจา ไม่ทำร้าย หรือทำลายผลประโยชน์กันด้วยวาจาเท็จ โทกหลอกลวง

(๕) เว้นจากสุรยาเมาสิ่งเสพติด ไม่คุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้อื่นด้วย การมีพฤติกรรมที่ขาดสติสัมปชัญญะเพราะสิ่งเสพติด

๒) รักษาอุโบสถ หรือศีล ๘ ศีล ๕ นั้นช่วยให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย อย่างน้อยไม่เดือดร้อนจนถึงกับลุกเป็นไฟ แต่ก็ไม่เป็นหลักประกันว่าคนจะมีความสุข ผู้ที่ปรารถนาชีวิตที่ดีงามมีความสุข ควรฝึกหัดพัฒนาตนต่อไป ด้วยการรักษาอุโบสถ หรือศีล ๘

การรักษาอุโบสถนี้ เป็นการฝึกตนในการรักษาอิสรภาพของชีวิตไว้ไม่ให้ชีวิตและความสุขของตนต้องไปขึ้นต่อการเสพหรือบริโภควัตถุมากเกินไป ไม่ให้กลายเป็นคนลุ่มหลงมัวเมาในวัตถุกล่าวคือ ๖ - ๗ วันที่ผ่านมา เคยแต่ตามใจตนเอง หาความสุขด้วยการกินตามใจชอบ ยุ่งอยู่กับการสนุกสนานดูฟังการบันเทิง และบำเรอสัมผัสกายด้วยการนอนฟูกพูหรูหรา พอมาถึงวันที่ ๗ หรือ ๘ ก็หัดเป็นอยู่อย่างๆ โดยพึ่งวัตถุแต่เพียงเท่าที่จำเป็นหรือพอแก่ความต้องการที่แท้จริงของชีวิต ฝึกเป็นอยู่ให้ดีงามและมีความสุข โดยไม่ต้องพึ่งการบำเรอ ตา หู จมูก ลิ้นและกายสัมผัส เช่น กินอาหารเพียงในเวลาจำกัดแค่เที่ยงวันเท่าที่เพียงพอแก่สุขภาพ

การปฏิบัติตามหลักการรักษาอุโบสถนี้ นอกจากเป็นการฝึกตนให้มีความสุขได้ง่ายขึ้นและพร้อมที่จะก้าวต่อไปในการพัฒนาชีวิตขั้นสูงขึ้นไปแล้ว ก็จะทำให้มีวัตถุเสพบริโภคเหลือพอที่จะนำไปเผื่อแผ่ให้มีความสุขแก่ผู้อื่น

และมีเวลาเหลือจากการมีวเมมาเสพวัตถุที่จะนำไปใช้ในทางที่ติงามสร้างสรรค์
อย่างอื่น โดยเฉพาะในชั้นภาวนาที่เป็นการพัฒนาชีวิตจิตใจ และพัฒนาปัญญา
ของตน ตลอดจน ไปบำเพ็ญทาน ทำการสงเคราะห์ หรือบำเพ็ญประโยชน์ด้าน
อื่น ๆ

ศีล ๘ เฉพาะข้อที่ต่างและเพิ่มจากศีล ๕ คือ

๓) **เว้นจากพรหมจรรย์** ถือพรหมจรรย์ งดเว้นเมถุน

๔) **เว้นวิกาลโภชน** ไม่รับประทานอาหารในเวลาวิกาล คือ
หลังเที่ยงวัน

๕) **เว้นนัจจิตวาทิต - มาลาคันธวิเลปน** ๖ งดการพ้อนรำ
ขับร้องเล่นดนตรี ดูการละเล่นและการประดับตกแต่งร่างกาย ใช้ของหอมเครื่อง
ลูบไล้

๖) **เว้นอุจจาसनมหาसन** ๗ งดนอนบนฟูกพู่ที่นั่งนอนสูง
ใหญ่หรูหราบำเรอ

๕.๔.๓ ภาวนา คือการพัฒนาชีวิต โดยเฉพาะในที่นี้หมายถึงการ
พัฒนาชีวิตด้านใน คือ จิตใจและปัญญา และที่เน้นเป็นพิเศษสำหรับภาวนาใน
ระดับบุญกิริยาวัตถุนี้ พระพุทธเจ้าทรงหมายถึงการเจริญเมตตาจิต ซึ่งเป็นฐาน
ของทานและศีล เพราะเมตตาหรือความมีน้ำใจไมตรีต่อกันนี้เป็นคุณสมบัติที่แท้
จริงในตัวตนมนุษย์ที่จะรักสันติภาพไว้ในสังคมและทำให้โลกมีความร่มเย็นเป็นสุข

นอกจากนี้ยังมีข้อปฏิบัติและกิจกรรมติงามอีกหลายอย่างในการ
พัฒนาจิตใจ (จิตตภาวนา) และพัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) ดังที่ท่านยก
ตัวอย่างไว้ เช่น

๑) **ธรรมสวนะ** คือ การฟังธรรม รวมทั้งการอ่านคัมภีร์
หาความรู้ธรรมหรือเรื่องเกี่ยวกับ
ความจริงความติงาม

- ๒) *ธรรมเทศนา* คือ การแสดงธรรม บอกกล่าว แนะนำ ให้ความรู้ธรรมหรือเรื่องเกี่ยวกับความจริงความดีงาม
- ๓) *ทิวฏฐุกรรม* คือ การทำความเห็นให้ตรง ไม่ว่าจะทำอะไร ก็ทำด้วยสัมมาทิวฐิติ มีความเห็นความเข้าใจที่ถูกต้องหรือปรับความคิดเห็นของตนให้ถูกต้องตามหลักการของธรรมนั้น ๆ เช่น ให้ทาน เพื่อช่วยเขาด้วยเมตตาการุณย์และสละโลภะหรือมัจฉริยะในใจของตน ไม่ใช่ให้เพื่อหาผลตอบแทน เป็นต้น

การประสานกิจกรรมแห่งทาน ศีล และภาวนา

ในวัฒนธรรมของชาวพุทธแต่โบราณนิยมว่า ในวันที่พักผ่อนจากการทำงานอาชีพหรือในวันสำคัญทางพระศาสนา โดยเฉพาะในวันอุโบสถ ที่เรียกกันว่า วันพระชาวพุทธจะบำเพ็ญบุญกิริยาทั้ง ๓ อย่าง คือ ทังทาน ศีล และภาวนา ประสานพร้อมไปด้วยกัน ดังคำที่พูดติดปากกันว่า “วันพระให้ทาน รักษาศีล และฟังเทศน์ฟังธรรม” ในวันที่เช่นนั้น ซึ่งเป็นวันที่รักษาศีลเป็นพิเศษ ผู้คนว่างเว้น ทั้งจากการประกอบอาชีพ และจากกิจกรรมในทางสนุกสนานบันเทิงมัวเมา จึงมีเวลาและโอกาสมากมายที่จะทำกิจกรรมที่ดีงามเป็นประโยชน์เป็นบุญเป็นกุศลที่ท่านเรียกว่า “อนวัชกรรม”

ชาวพุทธในสมัยปัจจุบันอาจจะอนุวัตรตามคตินี้ โดยใช้วันหยุดงานเป็นวันสำหรับจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดีงามสร้างสรรค์ ตามหลักทาน ศีล ภาวนานั้น เช่น

- บำเพ็ญทาน ทั้งถวายทานแก่พระภิกษุสามเณร ช่วยเหลือเด็กกำพร้า คนชรา คนพิการ คนยากไร้ขาดแคลน และบำเพ็ญอุกภัยทานแก่สัตว์

ทั้งหลาย

- รักษาศีล ๘ ตามกำลัง อย่างน้อยก็รักษาศีล ๕ ให้มั่นคง
- จัดกิจกรรมเสริมธรรมเสริมปัญญา เช่น บรรยาย ปาฐกถา อภิปราย และสนทนาธรรม เป็นต้น หรือจะอ่านหนังสือ จะค้นคว้าตำรับตำรา เป็นส่วนตัวก็ได้
- สวดมนต์ร่วมกัน เพื่อทบทวนพุทธวจนะ และเพื่อโน้มน้าวจิตใจสู่ความสงบหรือเตรียมจิตสู่สมาธิ
- ทำกิจกรรมบริหารสุขภาพเพื่อเป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตขั้นสูงขึ้นไปในทางจิตใจและปัญญา
- ทำกิจกรรมบริหารร่างกาย รวมทั้งกีฬา ที่มีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน หรือเพื่อฝึกวินัยและเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำใจต่อกันในสังคม
- เจริญจิตเจริญปัญญาด้วยการฝึกสมาธิตามสมถวิธีย์และพัฒนาปัญญาตามวิปัสสนาวิธีย์
- ปลีกตัวแสวงวิเวกเพื่อสงบใจ พิจารณาธรรม และรื่นรมย์กับความสงบงามของธรรมชาติ
- ชวนกันบำเพ็ญประโยชน์ เช่น พัฒนาวัด พัฒนาโรงเรียน พัฒนาชุมชน สร้างสาธารณูปโภค ปลูกสวน ปลูกป่า เป็นต้น

ฯลฯ

กฎ ก.ตร.

ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ

พ.ศ.๒๕๕๑

อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๙ และมาตรา ๒๘๐ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๓๑ (๒) และมาตรา ๗๗ และมติ ก.ตร. ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๑ ก.ตร. จึงออกกฎ ก.ตร. ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎ ก.ตร. นี้ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๒ ให้ใช้ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจท้ายกฎ ก.ตร. นี้ เป็นกรอบแห่งการประพฤติปฏิบัติของข้าราชการตำรวจ

ข้อ ๓ ให้ถือว่าประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจท้ายกฎ ก.ตร. นี้เป็นประมวลจริยธรรมของข้าราชการตำรวจตามมาตรา ๒๗๙ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ และเป็นจรรยาบรรณของตำรวจตามมาตรา ๗๗ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗

ข้อ ๔ ในการพิจารณาสรรหา กลั่นกรอง หรือแต่งตั้งข้าราชการตำรวจผู้ใด รวมทั้งการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน และการลงโทษบุคคล ทั้งในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองบัญชาการหรือหน่วยเทียบเท่ากองบัญชาการ กองบังคับการ กองกำกับ การ สถานีตำรวจ และ

หน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ควรคำนึงถึงพฤติกรรม การปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของบุคคลดังกล่าวด้วย

ข้อ ๕ ให้กองบัญชาการศึกษากำหนดหน้าที่เป็นศูนย์ส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาคุณธรรมของข้าราชการตำรวจ มีหน้าที่กำหนดตัวชี้วัดและหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อประกาศเชิดชูเกียรติหน่วยงานและข้าราชการตำรวจที่ประพฤติปฏิบัติดีเยี่ยมตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ รวมทั้งรณรงค์ ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ กำหนดหลักสูตร พัฒนาและฝึกอบรมข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับจริยธรรมและจรรยาบรรณ รวมทั้งสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมจริยธรรมและจรรยาบรรณของข้าราชการตำรวจให้เทียบเท่าระดับสากล

ตัวชี้วัดและหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อประกาศเชิดชูเกียรติหน่วยงานและข้าราชการตำรวจที่ประพฤติปฏิบัติดีเยี่ยมตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ รวมทั้งแผนดำเนินงานตามความในวรรคแรกให้กองบัญชาการศึกษาสolicitความเห็นชอบตามลำดับชั้น และต้องได้รับความเห็นชอบจาก ก.ตร. ด้วย

ข้อ ๖ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติประกาศเชิดชูเกียรติหน่วยงานและข้าราชการตำรวจในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ประพฤติปฏิบัติดีเยี่ยมตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจประจำปี ตามหลักเกณฑ์การประเมินตามข้อ ๕ วรรคสอง

ให้สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ กองบัญชาการ และหน่วยงานเทียบเท่ากองบัญชาการ ประกาศเชิดชูเกียรติหน่วยงานและข้าราชการตำรวจในสังกัดตามความในวรรคแรกโดยอนุโลม

ข้อ ๗ ให้สถาบันการฝึกอบรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินำประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจไปกำหนดเป็นหลักสูตรการเรียน

การสอนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ และมีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของกองบัญชาการศึกษาดำเนินการตามข้อ ๕ วรรคแรก

ข้อ ๘ ให้จเรตำรวจแห่งชาติมีอำนาจและหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ จัดทำคู่มือและคำอธิบายแนวทางการปฏิบัติ และสอดส่องดูแลการรักษาประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจในภาพรวมระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

หากจเรตำรวจแห่งชาติพบว่าหน่วยงานตำรวจและหรือข้าราชการตำรวจใดละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ โดยพฤติการณ์ดังกล่าวอาจเกิดผลกระทบในทางเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงและเกียรติภูมิของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือวิชาชีพตำรวจ ให้จเรตำรวจแห่งชาติรายงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และแจ้งผู้บังคับบัญชาระดับกองบัญชาการหรือหน่วยงานเทียบเท่ากองบัญชาการสอบข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ หากเห็นสมควรจเรตำรวจแห่งชาติอาจมอบหมายให้รองจเรตำรวจแห่งชาติ จเรตำรวจ หรือรองจเรตำรวจ ไปกำกับและติดตามการสอบข้อเท็จจริง หรือตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงที่เป็นอิสระจากกองบัญชาการหรือหน่วยงานเทียบเท่ากองบัญชาการนั้นก็ได้

ให้จเรตำรวจแห่งชาติจัดให้มีศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวรรคหนึ่งในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งประสานกับกองบัญชาการต่าง ๆ จัดตั้งศูนย์ดังกล่าวหรือแต่งตั้งที่ปรึกษาด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจในระดับกองบัญชาการหรือกองบังคับการตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี

ข้อ ๙ ให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยงานทุกระดับมีอำนาจและหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจอย่างเคร่งครัด รวมทั้งสอดส่องดูแลมิให้มีการละเมิด

ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตาม หากพบว่ามีกรณีละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามและไม่ได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชานั้นจงใจละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่ข้าราชการตำรวจพบว่าผู้บังคับบัญชาของตน ข้าราชการตำรวจ หรือหน่วยงานตำรวจใดละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ ให้สามารถรายงานต่อผู้บังคับบัญชาเหนือหน่วยงานที่ตนสังกัดได้อย่างน้อยสามลำดับชั้น และหากผู้บังคับบัญชาที่ตนรายงานมิได้ดำเนินการใด ให้สามารถรายงานถึงเจเรตำรวจแห่งชาติ หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติได้

การรายงานตามวรรคแรก ไม่ถือว่าเป็นการกระทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน

ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยการเสนอแนะของเจเรตำรวจแห่งชาติ วางระเบียบเกี่ยวกับการรายงานตามวรรคแรกให้แล้วเสร็จภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่ กฎ ก.ตร. นี้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๑๑ ให้เจเรตำรวจแห่งชาติมีหน้าที่เสนอความเห็นต่อ ก.ตร. เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจให้เหมาะสมกับกาลเวลาและสถานการณ์

ข้าราชการตำรวจหรือหน่วยงานตำรวจทุกระดับมีสิทธิและเสรีภาพที่จะเสนอปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ หรือเสนอความเห็นในการแก้ไขปรับปรุงประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ โดยส่งข้อเสนอหรือความเห็นดังกล่าวไปยังเจเรตำรวจแห่งชาติ

ข้อ ๑๒ ข้าราชการตำรวจซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยวิชาชีพใดซึ่งมีการกำหนดประมวลจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้นไว้เป็นการ

เฉพาะ ต้องถือปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพนั้นด้วย
ก.ตร. อาจให้มีการกำหนดประมวลจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของ
ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในสายงานใดได้ตามที่เห็นสมควร

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๑

สมัคร สุนทรเวช

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้าราชการตำรวจ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้ กฎ ก.ตร. ฉบับนี้ คือ โดยที่ตำรวจเป็น
ที่พึงสำคัญของประชาชนในด้านอำนวยความสะดวกและความยุติธรรม
เที่ยงตรง ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติ
หน้าที่เป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม บรรลุวัตถุประสงค์นโยบายของทาง
ราชการ และเป็นตำรวจของประชาชนอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องออก กฎ ก.ตร. นี้

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๕ ตอนที่ ๑๐๐ ก วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๑

กฎ ก.ตร.

ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ.๒๕๕๓

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑

อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๙ และมาตรา ๒๘๐ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๓๑ (๒) และมาตรา ๗๗ และมติ ก.ตร. ในการประชุมครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๓ จึงแก้ไขปรับปรุงกฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎ ก.ตร. นี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกความในข้อ ๒ แห่ง กฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ ๒ ให้ใช้ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจท้ายกฎ ก.ตร. นี้ เป็นกรอบแห่งการประพฤติปฏิบัติของข้าราชการตำรวจ ซึ่งประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ มาตรฐานคุณธรรม และอุดมคติของตำรวจ

ส่วนที่ ๒ มาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ”

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกความในวรรคสองและวรรคสามของข้อ ๘ แห่ง กฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“หากจเรตำรวจแห่งชาติ หรือหน่วยงานที่จเรตำรวจแห่งชาติ มอบหมายพบว่าหน่วยงานตำรวจหรือข้าราชการตำรวจใดละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ โดยพฤติการณ์ ดังกล่าวอาจเกิดผลกระทบในทางเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงและเกียรติภูมิของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือวิชาชีพตำรวจ ให้จเรตำรวจแห่งชาติรายงาน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและแจ้งผู้บังคับบัญชาในระดับกองบัญชาการหรือ หน่วยงานเทียบเท่ากองบัญชาการ สอบข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ หากเห็นสมควรจเรตำรวจแห่งชาติอาจมอบหมายให้รองจเรตำรวจ แห่งชาติ จเรตำรวจ หรือรองจเรตำรวจ ไปกำกับและติดตามการสอบข้อเท็จจริง หรือตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงที่เป็นอิสระจากกองบัญชาการ หรือ หน่วยงานเทียบเท่ากองบัญชาการ นั้นก็ได้

ให้จเรตำรวจแห่งชาติ จัดให้มีศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการ ปฏิบัติตามวรรคหนึ่งในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งประสานกับ กองบัญชาการต่าง ๆ จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม วรรคหนึ่ง และส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาคุณธรรมของข้าราชการตำรวจตาม ข้อ ๕ หรือแต่งตั้งที่ปรึกษาด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจระดับ กองบัญชาการหรือกองบังคับการตามความเหมาะสม แล้วแต่กรณี”

ข้อ ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และ วรรคห้า ของข้อ ๘ แห่ง กฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณ ของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑

“ในการสอดส่องดูแลให้กองบัญชาการ กองบังคับการ สถานีตำรวจ ที่มีคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจภาคประชาชน จัดให้คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลด้วย

ในกรณีที่มีการละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรม และอุดมคติของตำรวจในส่วนที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับมาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจรวมทั้งวินัยของตำรวจหากเป็นการละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามโดยไม่เจตนา และไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อหน่วยงานหรือชื่อเสียงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาดำเนินการทางปกครอง โดยอบรมชี้แนะแนวทางปฏิบัติด้วยหลักการและเหตุผลที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เพื่อให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาได้สำนึกและแก้ไขปรับปรุงตน เมื่อได้อบรมชี้แนะแล้ว ผู้ใต้บังคับบัญชาผู้นั้นยังหลีกเลี่ยง หรือขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม ให้ว่ากล่าวตักเตือน

การละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจในข้อประพฤติปฏิบัติที่เป็นข้อห้ามในการรักษาวินัย ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาดำเนินการทางวินัยไปภายในอำนาจหน้าที่

ในการพิจารณาว่าการละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมตามประมวลจริยธรรมนั้น เป็นการฝ่าฝืนจริยธรรมร้ายแรงหรือไม่ ให้พิจารณาจากพฤติกรรมการฝ่าฝืน อายุ ประวัติดั้งเดิมและความประพฤติในอดีต สภาพแวดล้อมแห่งกรณี ผลร้ายอันเกิดจากการฝ่าฝืน และเหตุอันควรนำมาประกอบการพิจารณา โดยพิจารณาจากแนวทางข้างต้นเป็นราย ๆ ไป”

ข้อ ๕ ให้ยกเลิกประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑ (แนบท้าย กฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๑) และให้ใช้ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ

พ.ศ.๒๕๕๓ (แบบท้าย กฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของ
ตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๓)

สำหรับข้อความอื่นนอกจากนี้ คงเป็นไปตามที่กำหนดไว้เดิม

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๓

สุเทพ เทือกสุบรรณ

รองนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้าราชการตำรวจ

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๘ ตอนที่ ๑๕ ก วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๔

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้ กฎ ก.ตร. ฉบับนี้ คือ โดยที่ข้าราชการตำรวจที่มีการกระทำหรือความประพฤติที่ยังไม่ถึงขั้นทำผิดวินัย ประกอบกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีข้าราชการตำรวจจำนวนมากจำเป็นต้องกระจายอำนาจ โดยให้จเรตำรวจแห่งชาติสามารถมอบหมายหน่วยงานอื่นสามารถสอดส่องดูแลแทนจเรตำรวจแห่งชาติได้ โดยให้มีศูนย์รับผิดชอบงานของหน่วยงานต่างๆ ด้านจริยธรรมเป็นศูนย์เดียว เป็นเอกภาพในการปฏิบัติงาน และต้องการกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลข้าราชการตำรวจ จึงจำเป็นต้องออก กฎ ก.ตร. นี้

ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๓

(แบบท้ายกฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๓)

ด้วยสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ และการรักษากฎหมายคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม บริการชุมชนให้เกิดความร่มเย็น ป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย และดำเนินการเพื่อนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีประสิทธิภาพประสิทธิผล และประชาชนมีความศรัทธาเชื่อมั่น จึงจำเป็นต้องกำหนดประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ เป็นกรอบการประพฤติปฏิบัติของข้าราชการตำรวจให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณที่ดีและเป็นมาตรฐาน

ข้อ ๑ ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ มาตรฐานคุณธรรม และอุดมคติของตำรวจ เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งให้ข้าราชการตำรวจอยู่ในกรอบของศีลธรรมและคุณธรรม ขณะเดียวกันก็เป็นแนวทางชี้้นำให้ข้าราชการตำรวจบรรลุถึงปณิธานของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

ส่วนที่ ๒ มาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ ประกอบด้วย

(๑) มาตรฐานทางจริยธรรมตำรวจ คือ คุณความดีที่เป็นข้อประพฤติ

ตนและปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจเพื่อให้ประชาชนศรัทธา เชื่อมมั่นและยอมรับ

(๒) จรรยาบรรณของตำรวจ คือ ประมวลความประพฤติในการปฏิบัติหน้าที่ของวิชาชีพตำรวจที่ข้าราชการตำรวจต้องยึดถือปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของข้าราชการตำรวจและวิชาชีพตำรวจ

ข้อ ๒ ในประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจนี้

“การไม่เลือกปฏิบัติ” หมายความว่า การไม่ใช้ความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจส่วนตัวต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อันเนื่องมาจากชาติกำเนิด เพศ ศาสนาหรือความเชื่อ เชื้อชาติ สัญชาติ อายุ การศึกษา ความเห็นทางการเมืองหรือความเห็นอื่น ความนิยมทางเพศส่วนบุคคล ความพิการ สภาพร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพ หรือสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม

“ประโยชน์” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน บริการ ตำแหน่งหน้าที่การงานสิทธิประโยชน์ หรือประโยชน์อื่นใดหรือค้ำประกันสัญญาที่จะให้หรือจะได้รับสิ่งดังกล่าวในอนาคตด้วย

“การทารุณหรือทารุณกรรม” หมายความว่า การปฏิบัติหรือกระทำใดๆ ต่อร่างกายหรือจิตใจของบุคคล ในลักษณะที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือก่อให้เกิดความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัส หรือถูกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ข้อ ๓ ข้าราชการตำรวจต้องเคารพและปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจอย่างเคร่งครัด เมื่อตนได้ละเมิด ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ จะต้องรายงานผู้บังคับบัญชาเป็นหนังสือทันที

หากไม่แน่ใจว่าการที่ตนได้กระทำหรือตัดสินใจ หรือจะกระทำหรือจะตัดสินใจเป็นหรือจะเป็นการละเมิด ผ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจหรือไม่ ให้ข้าราชการตำรวจนั้นปรึกษาหารือผู้บังคับบัญชา หรือปรึกษากับศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำตามกฎหมาย ก.ตร. ข้อ ๘ วรรคสาม

ส่วนที่ ๑

มาตรฐานคุณธรรม และอุดมคติของตำรวจ

ข้อ ๔ ข้าราชการตำรวจพึงยึดถือคุณธรรมสี่ประการตามพระบรมราชโองการเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

(๑) การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

(๒) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีเท่านั้น

(๓) การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจ สุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

(๔) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

ข้อ ๕ ข้าราชการตำรวจพึงยึดถืออุดมคติของตำรวจ ๙ ประการเป็นแนวทางขึ้นำการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุถึงปณิธานของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ดังนี้

(๑) เคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่

(๒) กรุณาปราณีต่อประชาชน

(๓) อดทนต่อความเจ็บใจ

(๔) ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก

(๕) ไม่มั่งมากในลาภผล

(๖) มุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

(๗) ดำรงตนในยุติธรรม

(๘) กระทำการด้วยปัญญา

(๙) รักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต

ข้อ ๖ ข้าราชการตำรวจพึงหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันโลกทันเหตุการณ์ และมีความชำนาญการในงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ รวมทั้งต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ธรรมเนียม การปฏิบัติของส่วนราชการในกระบวนการยุติธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบของตน เพื่อสามารถประสานงานได้อย่างกลมกลืนแนบเนียน และเป็นประโยชน์ต่อราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ส่วนที่ ๒

มาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ

(๑) มาตรฐานทางจริยธรรมของตำรวจ

ข้อ ๗ ข้าราชการตำรวจต้องเคารพ ศรัทธา และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) จงรักภักดีและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ พระราชินี และพระรัชทายาท และไม่ยอมให้ผู้ใดล่วงละเมิด

(๒) สนับสนุนการเมืองประชาธิปไตยด้วยศรัทธา มีความเป็นกลางทางการเมือง ไม่เป็นผู้บริหารหรือกรรมการพรรคการเมือง และไม่กระทำการใดๆ อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

ข้อ ๘ ข้าราชการตำรวจต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมายอื่นโดยเคร่งครัด โดยไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อ ๙ ข้าราชการตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการ

ประชาชน ชุมชน และประเทศชาติเป็นสำคัญ ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว กระตือรือร้น รอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้และเป็นธรรม

(๒) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร เสียสละ ใช้ปฏิภาณไหวพริบ กล้าหาญและอดทน

(๓) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ความเต็มใจ ไม่ละทิ้งหน้าที่ ไม่หลีกเลียงหรือปัดความรับผิดชอบ

(๔) ดูแลรักษาและใช้ทรัพย์สินของทางราชการอย่างประหยัดคุ้มค่า โดยระมัดระวังมิให้เสียหายหรือสิ้นเปลืองเยี่ยงวิญญูชนจะพึงปฏิบัติต่อทรัพย์สินของตนเอง

(๕) รักษาความลับของทางราชการ และความลับที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือจากประชาชนผู้มาติดต่อราชการ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม หรือการตรวจสอบตามที่กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ กำหนด

ข้อ ๑๐ ข้าราชการตำรวจต้องมีจิตสำนึกของความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์เพื่อให้ประชาชนศรัทธาและเชื่อมั่น ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

(๑) มีท่าทีเป็นมิตร มีมนุษยสัมพันธ์อันดี และมีความสุภาพอ่อนโยน ต่อประชาชน ผู้รับบริการ รวมทั้งให้บริการประชาชนด้วยความเต็มใจ รวดเร็ว และไม่เลือกปฏิบัติ

(๒) ปฏิบัติตนให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชน ไม่เบียดเบียน ไม่แสดงกิริยาหรือท่าทางไม่สุภาพหรือไม่ให้เกียรติ รวมทั้งไม่ใช่ถ้อยคำ กิริยา หรือท่าทาง ที่มีลักษณะหยาบคาย ดูหมิ่น หรือเหยียดหยามประชาชน

(๓) เอื้อเฟื้อ สงเคราะห์ และช่วยเหลือประชาชนเมื่ออยู่ในฐานะที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ หรือประสบเคราะห์จากอุบัติเหตุ การละเมิดกฎหมาย หรือภัยอื่นๆ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำผิด

กฎหมายหรือไม่

(๔) ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างเคร่งครัด การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนที่ร้องขอ ต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็ว ไม่ถ่วงเวลาให้เนิ่นช้า และไม่ให้ข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จแก่ประชาชน

ข้อ ๑๑ ข้าราชการตำรวจต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตและยึดมั่นในศีลธรรม โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ไม่ใช่ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ หรือไม่ยอมให้ผู้อื่นใช้ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ของตน แสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น

(๒) ไม่ใช่ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ หรือไม่ยอมให้ผู้อื่นใช้ตำแหน่ง อำนาจหรือหน้าที่ของตน ไปในทางจงใจหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การใช้ดุลพินิจ หรือการกระทำของข้าราชการตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น อันเป็นผลให้การตัดสินใจ การใช้ดุลพินิจ หรือการกระทำของผู้นั้นสูญเสียความเที่ยงธรรมและยุติธรรม

(๓) ไม่รับของขวัญนอกเหนือจากโอกาสและกาลตามประเพณีนิยม และของขวัญนั้นต้องมีมูลค่าตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประกาศกำหนดเว้นแต่ญาติซึ่งให้โดยเสนหาตามจำนวนที่เหมาะสมตามฐานานุรูปหรือการให้โดยธรรมจรรยา

(๔) ไม่ใช่เวลาราชการหรือทรัพย์สินของราชการเพื่อธุรกิจหรือประโยชน์ส่วนตน

(๕) ไม่ประกอบอาชีพเสริมซึ่งมีลักษณะเป็นผลประโยชน์ทับซ้อน หรือเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวม

(๖) ดำรงชีวิตส่วนตัวไม่ให้เกิดมลทินหมิ่นหมองต่อตำแหน่งหน้าที่ ไม่ทำผิดกฎหมายแม้เห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่หมกมุ่นในอบายมุขทั้งหลาย

ไม่ฟังเพื่อหุรหุรา และใช้จ่ายประหยัดตามฐานะแห่งตน

ข้อ ๑๒ ข้าราชการตำรวจต้องภาคภูมิใจในวิชาชีพ กล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเพื่อเกียรติศักดิ์และศักดิ์ศรีของความเป็นตำรวจ ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาตามครรลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(๒) ไม่สั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติกรณในสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อคุณธรรมและศีลธรรม

(๓) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ตนรู้หรือควรจะรู้ว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในการนี้ให้ทักท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้บังคับบัญชาผู้สั่ง

(๔) ไม่เล็งกฎหมาย ใช้หรือแนะนำให้ใช้ช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือทำให้สูญเสียความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม

ข้อ ๑๓ ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชา ข้าราชการตำรวจต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชา

(๒) หมั่นอบรมให้ผู้ใต้บังคับบัญชายึดถือปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณ ว่ากล่าวตักเตือนด้วยจิตเมตตา และให้ความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่

(๓) ปกครองบังคับบัญชาด้วยหลักการและเหตุผลที่ต้องทำตามทำนองคลองธรรม ยอมรับฟังความคิดเห็น และไม่ผลักความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

(๔) ใช้หลักคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนอย่างเคร่งครัด และปราศจากความลำเอียง

ข้อ ๑๔ ในฐานะผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ข้าราชการตำรวจต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) เคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๒) รักษาวินัยและความสามัคคีในหมู่คณะ

(๓) ปฏิบัติต่อผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานด้วยความสุภาพมีน้ำใจ รักใคร่สมานฉันท์ และมีมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน

(๔) อุทิศตนเอง ไม่หลีกเลี่ยงหรือเกี่ยงงาน ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติหน้าที่โดยยึดความสำเร็จของงานและชื่อเสียงของหน่วยเป็นที่ตั้ง

ข้อ ๑๕ ข้าราชการตำรวจต้องปฏิบัติตามค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด ดังนี้

(๑) การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม

(๒) การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ

(๓) การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

(๔) การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม และถูกกฎหมาย

(๕) การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือกปฏิบัติ

(๖) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

(๗) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้

(๘) การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๙) การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์การ

(๒) จรรยาบรรณของตำรวจ

ข้อ ๑๖ ข้าราชการตำรวจจะต้องสำนึกในการให้บริการประชาชน ด้านอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการร้องทุกข์ กล่าวโทษ ขออนุญาต ขอข้อมูลข่าวสาร หรือติดต่อราชการอื่น ด้วยความเต็มใจ เป็นมิตร ไม่เลือกปฏิบัติ และรวดเร็ว เพื่อไม่ให้ประชาชนเสียสิทธิหรือเสรีภาพตามกฎหมาย

(๒) สุขภาพ อ่อนนุ่ม และให้เกียรติประชาชนเพื่อให้เกิดความน่าเคารพยำเกรง ไม่ใช่ถ้อยคำ กิริยา หรือท่าทาง ที่มีลักษณะหยาบคาย ดูหมิ่น หรือเหยียดหยามประชาชน

(๓) ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ต้องดำรงตนให้อยู่ในสภาพที่พร้อมและเหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ

(๔) พกพาอาวุธตามระเบียบแบบแผน ไม่จับหรือถืออาวุธ หรือเล็งอาวุธไปยังบุคคลโดยปราศจากเหตุอันสมควร

(๕) พกพาเอกสารหรือตราประจำตัว และแสดงเอกสารหรือตราประจำตัวเมื่อมีบุคคลร้องขอ

ข้อ ๑๗ เมื่อเข้าจับกุมหรือระงับการกระทำผิด ข้าราชการตำรวจต้องยึดถือและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

(๑) แสดงถึงการอุทิศตนและจิตใจให้แก่การปฏิบัติหน้าที่อย่างกล้าหาญและมีสติปัญญา

(๒) ยืนหยัดเจตนารมณ์ในการรักษากฎหมายให้ถึงที่สุด และดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ให้ระลึกเสมอว่าการใช้กฎหมายจะต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมด้วย

(๓) ไม่ใช่มาตรการรุนแรง เว้นแต่การใช้มาตรการปกติ แล้วไม่เพียงพอ ที่จะหยุดยั้งผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยได้

ข้อ ๑๘ ข้าราชการตำรวจต้องตระหนักว่า การใช้อาวุธ กำลัง หรือ ความรุนแรงเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุด ข้าราชการตำรวจอาจใช้อาวุธ กำลัง หรือความรุนแรง ได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบแบบแผน หรือเมื่อผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยใช้อาวุธต่อสู้ขัดขวางการจับกุม หรือเพื่อช่วยบุคคลอื่นที่อยู่ในอันตรายต่อชีวิต

เมื่อมีการใช้อาวุธ กำลัง หรือความรุนแรง ไม่ว่าจะมิผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตหรือไม่ ข้าราชการตำรวจต้องรายงานเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาตามระเบียบแบบแผนทันที

ข้อ ๑๙ ในการรวบรวมพยานหลักฐาน การสืบสวนสอบสวน การสอบปากคำ หรือการซักถามผู้กระทำความผิด ผู้ต้องหา ผู้ที่อยู่ในความควบคุมตามกฎหมาย ผู้เสียหาย ผู้รู้เห็นเหตุการณ์ หรือบุคคลอื่น ข้าราชการตำรวจต้องแสดงความเป็นมืออาชีพโดยใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการตำรวจรวมทั้งใช้ปฏิภาณไหวพริบและสติปัญญา เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและชำระไว้ซึ่งความยุติธรรม ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ไม่ทำการทารุณหรือทารุณกรรมต่อบุคคล หรือต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลนั้น

(๒) ไม่ใช่ จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริม หรือปล่อยให้มีการทารุณหรือทารุณกรรมต่อบุคคล หรือต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลนั้น

(๓) ไม่กระทำการข่มขู่หรือรังควาน หรือไม่ใช้อำนาจที่มีชอบ หรือแนะนำเลี้ยมสอนบุคคลให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จหรือปกปิดผู้อื่น

(๔) ไม่กักขังหรือหน่วงเหนี่ยวบุคคลที่ยังไม่ได้ถูกจับกุมตามกฎหมาย เพื่อการสอบปากคำ

(๕) ไม่ใช้อำนาจที่มีชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

ข้อ ๒๐ ข้าราชการตำรวจต้องควบคุมดูแลบุคคลที่อยู่ในการควบคุมของตนอย่างเคร่งครัดตามกฎหมายและมีมนุษยธรรม ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

(๑) ไม่ผ่อนปรนให้บุคคลนั้นมีสิทธิหรือได้ประโยชน์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน

(๒) ไม่รบกวนการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับทนายความตามสิทธิแห่งกฎหมาย

(๓) จัดให้บุคคลได้รับการรักษาพยาบาลหรือการดูแลทางการแพทย์ตามสมควรแก่กรณีเมื่อบุคคลนั้นมีอาการเจ็บป่วยหรือร้องขอ

(๔) ไม่ควบคุมเด็กและเยาวชนร่วมกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ หรือไม่คุมขังผู้หญิงร่วมกับผู้ชาย เว้นแต่เป็นกรณีที่มีกฎหมายและระเบียบแบบแผนอนุญาต

ข้อ ๒๑ ข้อมูลข่าวสารที่ข้าราชการตำรวจได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ ๑๙ หรือจากการปฏิบัติหน้าที่อื่น ข้าราชการตำรวจจะต้องรักษาข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นความลับอย่างเคร่งครัดเพราะอาจเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์หรือชื่อเสียงของบุคคล หรืออาจเป็นคุณหรือเป็นโทษทั้งต่อผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิด

ข้าราชการตำรวจจะเปิดเผยข้อมูลนั้นได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือเพื่อประโยชน์ในราชการตำรวจที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วย จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ.๒๕๔๔

ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ที่ ๔/๒๔๙๙ ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๙๙ เรื่อง วางระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ซึ่งในลักษณะ ๘ การสอบสวน บทที่ ๑ ได้วางระเบียบว่าด้วย หลักทั่วไปว่าด้วยการสอบสวนไว้เป็นทางปฏิบัติแล้ว นั้น

เนื่องจาก สำนักงานตำรวจแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญของการสอบสวนคดีอาญาอันเป็นภารกิจหลักในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้ ซึ่งการดำเนินการจะต้องมีความโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาค และเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง จึงได้กำหนดเป็นนโยบายเน้นหนักมุ่งปรับปรุงงานอำนวยความยุติธรรมทางอาญา โดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคม และพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณที่เหมาะสมต่อการดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบขององค์กรต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การที่พนักงานสอบสวนจะปฏิบัติหน้าที่ให้สัมฤทธิ์ผลและมีแนวทางการดำรงตนตามครรลองที่ถูกต้องได้ดีเพียงใดนั้น จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือในลักษณะของจริยธรรม หรือจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษ นอกเหนือจากจริยธรรมของข้าราชการตำรวจโดยทั่วไป ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๗๗ ได้บัญญัติให้รัฐจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ เพื่อป้องกันการใช้ดุลยพินิจและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการ

ปฏิบัติหน้าที่แผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐกำหนดให้มีการณรงค์และส่งเสริม ค่านิยมสร้างสรรค์และจรรยาบรรณวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งหลักการ ของระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง สงบสุข ยุติธรรม โปร่งใสและมีส่วนร่วม เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นเป็นการสมควรปรับปรุง พัฒนาจรรยาบรรณของ พนักงานสอบสวนให้เป็นมาตรฐานเหมาะสมสอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ และมีความ ชัดเจน บังเกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นโดยอาศัยการมีส่วน ร่วมจากกระบวนการประชาสังคม จึงสมควรแก้ไขระเบียบในเรื่องนี้เสียใหม่ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติของพนักงานสอบสวนควบคู่ไปกับ อุดมคติของตำรวจ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๓ แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ที่ ๔/๒๔๙๙ ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๙๙ ประกอบกับมาตรา ๘ แห่งพระราช กฤษฎีกาโอนกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๑ ที่ให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ยกเลิก แก้ไข เพิ่มเติม ประมวลระเบียบการตำรวจทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับคดีและในส่วนที่ ไม่เกี่ยวกับคดีได้ จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกความในลักษณะ ๘ การสอบสวน บทที่ ๑ ข้อ ๒๐๘ แห่งประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเสียทั้งหมด และให้ใช้ความที่แนบ ท้ายระเบียบนี้แทน

ข้อ ๒ ให้เพิ่มความที่แนบท้ายระเบียบนี้ เป็นบทที่ ๑๗ จรรยาบรรณ ของพนักงานสอบสวน ลักษณะ ๘ การสอบสวน แห่งประมวลระเบียบการ ตำรวจเกี่ยวกับคดี

ข้อ ๓ ให้ใช้ระเบียบนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๔

(ลงชื่อ) พลตำรวจเอก พรศักดิ์ ตูรงค์วิบูลย์

(พรศักดิ์ ตูรงค์วิบูลย์)

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ลักษณะ ๘

การสอบสวน

บทที่ ๑๗

จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน

ด้วยสำนักงานตำรวจแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญของการสอบสวนคดีอาญา อันเป็นภารกิจหลักในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนโดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้ ซึ่งการดำเนินการจะต้องมีความโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาคและเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง โดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคม และพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณที่เหมาะสมต่อการดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่พนักงานสอบสวนจะปฏิบัติหน้าที่ให้สัมฤทธิ์ผล จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนเป็นกรอบและแนวทางในการประพฤติปฏิบัติควบคู่ไปกับ “อุดมคติของตำรวจ” ที่ได้กำหนดไว้แล้วในประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ ๑๖ ตามผนวก แนบท้าย เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ.๒๕๔๔”

ข้อ ๒ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้ว ซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๓ จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน ที่ต้องประพฤติปฏิบัติควบคู่ไปกับอุดมคติของตำรวจตามผนวกแนบท้ายระเบียบนี้ เพื่อให้เกิด

ประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม มีดังนี้

(๑) พนักงานสอบสวนต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(๒) พนักงานสอบสวนต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดมั่นใน ศีลธรรม

(๓) พนักงานสอบสวนต้องอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง โปร่งใส และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ

(๔) พนักงานสอบสวนต้องกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

(๕) พนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละ และอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความสะดวก

(๖) พนักงานสอบสวนพึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้วยความสุภาพ อ่อนโยนมีเมตตาริจิต และเต็มใจให้บริการประชาชน

(๗) พนักงานสอบสวนพึงหมั่นศึกษาหาความรู้ และพัฒนาตนเอง ตลอดเวลา

(๘) พนักงานสอบสวนพึงสำนึก และยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวน มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและวิชาชีพของตนเอง

ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนทุกระดับชั้น ทำความเข้าใจและ สอดส่องควบคุม ดูแล ให้พนักงานสอบสวนยึดถือประพฤติปฏิบัติตามหลัก จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริง เพื่อให้บังเกิดผลดีแก่ทั้งการ ปฏิบัติหน้าที่ของตน และสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคม หากมีการ ละเลยหรือทำให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนผู้ใดฝ่าฝืน ก็ให้ผู้บังคับบัญชาได้ พิจารณาไปตามระเบียบแบบแผนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหากเข้าข่าย ผิดวินัยก็ให้ดำเนินการในเรื่องวินัยด้วย (ผนวกแนบท้ายระเบียบสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ ว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ.๒๕๔๔ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๔)

จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ.๒๕๔๔

.....

ข้อกำหนด

ข้อ ๑ พนักงานสอบสวนต้องเคารพในสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

แนวทางปฏิบัติ

- ต้องศึกษา ทำความเข้าใจกฎหมายและบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างถ่องแท้
- ต้องแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
- ปลุกจิตสำนึกของพนักงานสอบสวนให้ตระหนักในหน้าที่ ต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญโดยผู้บังคับบัญชาให้การอบรมเป็นประจำ
- ให้พนักงานสอบสวนมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ในเรื่องสิทธิตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ข้อกำหนด

ข้อ ๒ พนักงานสอบสวนต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดมั่นในศีลธรรม

แนวทางปฏิบัติ

- การปฏิบัติหน้าที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มุ่งหวังหรือแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะด้วยการเรียกร้อง แสดงท่าทีหรือกิริยาอาการอื่นใด และสามารถตรวจสอบได้
- ไม่พยายามหลีกเลี่ยงหรือแสวงหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
- มีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานในกรอบของศีลธรรมตามหลักศาสนา

ข้อกำหนด

ข้อ ๓ พนักงานสอบสวนต้องอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง โปร่งใส และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ

แนวทางปฏิบัติ

- ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- ให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ตามลำดับชั้นตอนภายในระยะเวลาที่ ตร.กำหนด
- ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ

ข้อกำหนด

ข้อ ๔ พนักงานสอบสวนต้องกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

แนวทางปฏิบัติ

- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม และชอบธรรม
- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักวิชาและจรรยาวิชาชีพ
- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ

ข้อกำหนด

ข้อ ๕ พนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละ และอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความสะดวก

แนวทางปฏิบัติ

- ปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ และอุทิศตนทุ่มเทสติปัญญา ความรู้ความคิดที่มีอยู่ให้กับงานอย่างเต็มที่
- ปฏิบัติงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึกและหลักการตามกฎหมายเพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความสะดวก
- ปลุกฝังจิตสำนึกพนักงานสอบสวนในเรื่องการเสียสละ อดทนและ

ความรับผิดชอบในหน้าที่

ข้อกำหนด

ข้อ ๖ พนักงานสอบสวนพึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้วยความสุภาพ อ่อนโยน มีไมตรีจิต และเต็มใจให้บริการประชาชน

แนวทางปฏิบัติ

- พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่และให้บริการประชาชนด้วยความ เป็นธรรม เอื้อเฟื้อมีน้ำใจและใช้กิริยาวาจาที่สุภาพ อ่อนโยน โดยมีจิตสำนึกการ ให้บริการประชาชน
- เต็มใจแนะนำ ช่วยเหลือในการบริการประชาชนเสมือนญาติ

ข้อกำหนด

ข้อ ๗ พนักงานสอบสวนพึงหมั่นศึกษาหาความรู้ และพัฒนาตนเอง ตลอดเวลา

แนวทางปฏิบัติ

- ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม พัฒนาตนให้มีความรู้ ความชำนาญทันต่อ เหตุการณ์
- ขยันหมั่นเพียร ทำความเข้าใจต่อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติและ นำไปยึดถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด
- มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ พัฒนาการปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่ ตลอดเวลา

ข้อกำหนด

ข้อ ๘ พนักงานสอบสวนพึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวน มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและวิชาชีพของตนเอง

แนวทางปฏิบัติ

- ดำรงตนให้เหมาะสมกับการเป็นข้าราชการในกระบวนการยุติธรรม

ด้วยการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีหลักการ มีคุณธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน

- ปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพการสอบสวนด้วยความมั่นคงและความภาคภูมิใจในเกียรติคุณและศักดิ์ศรีของความเป็นพนักงานสอบสวน

- ปฏิบัติงานด้วยจิตวิญญาณของพนักงานสอบสวนให้เป็นที่เชื่อถือและศรัทธาของประชาชน

